

Självständigt arbete i krigsvetenskap, 15 hp

<i>Författare</i> Major Andreas Östlund		<i>Program</i> ChP 0709
<i>Handledare</i> Fil. dr. Jan Ångström och Övlt Peter Ahlström		
	<i>Beteckning</i>	
<u>Erhåller svenska förband en relevant utbildning?</u>		
<u>En studie av FS 15 utbildning inför Afghanistan 2008</u>		
Sverige har en lång tradition i att utbilda soldater och förband för försvar av det egna landet. Detta har varit i fokus för de svenska förbanden under kalla kriget. Idag ställs svenska förband inför nya uppgifter och i andra miljöer än de traditionella, men framförallt möter de svenska förbanden en motståndare som har andra drivkrafter, medel och metoder än vad motståndaren hade under det kalla kriget.		
Uppsatsen syfte är att diskutera huruvida den svenska soldat- och förbandsutbildningen är anpassad för denna motståndare. D.v.s. erhåller de svenska förbanden en relevant utbildning?		
Denna studie genomförs som en fallstudie av FS 15. Studien leds fram av ett antal studiefrågor som utgör grunden för de variabler som utgör analysverktyget och som sedan nyttjas för att analysera utbildningen av soldater och förband.		
Studien visar att de svenska förbanden erhåller en ändamålsenlig utbildning avseende hur uppror bekämpas med direkta och indirekta metoder. Analysen visar också på en utvecklingspotential avseende <i>lessons learned</i> processen och i utbildningen avseende fenomenet uppror.		
<u>Nyckelord:</u> Motståndaren, <i>lessons learned</i>, upprorets medel och metoder, upprorsbekämpning, direkt och indirekt metod, utbildning, FS 15		

Do Swedish units receive a proper training?

A study of FS 15 training before deployment to Afghanistan 2008

Sweden has a long tradition in training soldiers and units for the defense of their own territory. This has been the main effort of the Swedish units during the cold war. The Swedish units of today have to deal with tasks and environments other than the traditional ones. Moreover, the Swedish units face a belligerent force that has different motives, ways and means than the enemy during the cold war.

The aim of the thesis is to discuss whether the Swedish soldier and unit training are suited for this new enemy. Do the Swedish units receive a relevant and proper training?

The thesis is accomplished in the form of a case study. The thesis is implemented through questions which are the base for the analytical tool. This tool will be used for analyzing the training of soldiers and units.

The thesis shows that the Swedish units receive a relevant training concerning counterinsurgency with a direct and indirect approach. The analysis also shows a potential for development concerning lessons learned and training in the phenomena insurgency.

Key words:

The belligerent force, lessons learned, insurgencies ends, ways and means, counterinsurgency, direct and indirect method, military training, FS 15

1 INLEDNING	4
1.1 BAKGRUND.....	4
1.2 PROBLEMFÖRMULERING.....	5
1.3 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR.....	6
1.4 AVGRÄNSNINGAR.....	7
1.5 DEFINITION AV CENTRALA BEGREPP OCH FÖRKORTNINGAR.....	9
1.6 DISPOSITION.....	10
1.7 FORSKNINGSLÄGE.....	11
2 METOD OCH TEORI	12
2.1 METOD OCH KÄLLKRITIK.....	12
2.1.1 Val av metod.....	12
2.1.2 Källkritik.....	13
2.2 TEORIANKNYTNING.....	16
2.2.1 Lessons learned.....	16
2.2.2 En beskrivning av motståndaren. Vad är uppror?.....	19
2.2.3 Hur bekämpas upproret med en direkt metod?.....	23
2.2.4 Hur bekämpas upproret med en indirekt metod?.....	27
2.3 ANALYSINSTRUMENT.....	31
2.3.1 Lessons learned, variabel 1.....	31
2.3.2 Uppror, variabel 2.....	32
2.3.3 Bekämpning av uppror med direkt metod, variabel 3.....	33
2.3.4 Bekämpning av uppror med indirekt metod, variabel 4.....	34
2.3.5 Fastställda variabler för kommande undersökning.....	35
3 ERHÖLL FS 15 EN ÄNDAMÅLSENLIG UTBILDNING?	36
3.1 EN BESKRIVNING AV GRANSKADE DOKUMENT.....	36
3.1.1 FSS, Grundläggande krav avseende förmåga på soldater och sjömän.....	36
3.1.2 Regementsorder 717, rotationsutbildning FS 15.....	36
3.1.3 ATCH utbildningsdirektiv för FS 15.....	36
3.2 FÖREKOMST AV VARIABLERNÄ I DE STUDERADE DOKUMENTEN.....	37
3.2.1 Förekomst av variabel 1, lessons learned tillvaratas erfarenheter.....	37
3.2.2 Förekomst av variabel 2, teoriutbildning om uppror.....	40
3.2.3 Förekomst av variabel 3, bekämpning av uppror med en direkt metod.....	43
3.2.4 Förekomst av variabel 4, bekämpning av uppror med en indirekt metod.....	44
3.3 SAMMANFATTNING.....	47
4 AVSLUTNING	48
4.1 SVAR PÅ UPPSATSSENS PROBLEMFÖRMULERING.....	48
4.1.1 Erhåller svenska förband relevant utbildning i förhållande till motståndaren – en studie av FS 15 utbildning inför Afghanistan 2008.....	48
4.2 SLUTSATSER.....	50
4.3 REFLEKTION OCH KRITIK.....	53
4.4 FÖRSLAG TILL FORTSATT FORSKNING.....	54
5 KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	56
5.1 LITTERATUR.....	56
5.2 ANDRA TRYCKTA KÄLLOR.....	57
5.3 INTERNET KÄLLOR.....	57
5.4 ÖVRIGA KÄLLOR.....	58

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Idag finns det en uttalad vilja från den svenska riksdagen att vi skall bidra med och delta i internationella insatser för att bidra till en demokratisk och säker världsutveckling där mänskliga rättigheter efterlevs. Detta syftar ytterst till att till att skapa en svensk nationell säkerhet. En del i dessa insatser är de militära förband som Sverige har i bl.a. Kosovo, Asien och Afrika.¹ De idag förekommande konflikterna och krigen är i stor utsträckning inte vad de var tidigare. Tidigare var det de mellanstatliga konflikterna med hög intensitet och konventionella metoder som var de mest förekommande. Under de senaste 25 åren har konflikter och krig som definieras som inomstatliga, lågintensiva och bedrivs med okonventionella metoder varit de normgivande. Under detta tidsspänn har de traditionella konflikterna endast utgjort en knapp tiondel av det totala antalet väpnade konflikter i världen.²

Gerillakrigföring har fått ge namn åt det som benämns uppror. Uppror och upprorskrig har funnits under lång tid och olika organisationer och stater har fått erfara tyngden av ett uppror eller en upprorsrörelse. Upproren har historiskt sett haft en klar och tydlig ideologisk målsättning med tydliga politiska och strategiska mål. Idag har upprorets metoder även spritts till andra grupper som tar till vapen för att nå olika syften. Om det tidigare fanns en tydlig politisk drivkraft är det idag en strävan efter makt, personlig vinning eller ett ökat inflytande för den egna etnicitetens rätt till att leva och verka i enlighet med egen kultur eller religion som är drivande i konflikter och krig.³

Det är således dessa upprorsrörelser men kanske framförallt dess metoder som svenska förband under insats möter. D.v.s. den lilla och oftast förhållandevis svaga aktören eller organisationen som gör uppror mot den starkare och sittande makten. Detta skall också balanseras utifrån att den kollektiva inlärningen baseras på det arv som Sverige de facto har, d.v.s. invasionsförsvaret. Det finns en tröghet inom inläringssystemet vilket i sin tur har både positiva som negativa effekter. Det positiva är att det tar tid att arbeta in förändringar i utbildningen. Med andra ord, en snabb förändring i de operativa förutsättningarna ger inte det utslag som det annars skulle ha fått. Det kan vara positivt för att motverka alltför snabba förändringar och justeringar efter det dagsaktuella läget som kan visa sig vara helt fel om operationen granskas utifrån ett längre perspektiv. Å andra sidan är det kanske just det som erfordras för att förbättra förutsättningarna för operationen och dess lösande av uppgiften.

De svenska förband som idag genomför insatser inom ramen för svensk utrikes- och säkerhetspolitik består till stor del av värnpliktiga som normalt inte har sin gärning inom den svenska Försvarsmakten. Vårt utbildningssystem, till stor del ett arv från det nu skrotade invasionsförsvaret, syftade till att göra alla till specialister inom ett geografiskt och professionellt område. All utbildning vilar på Försvarsmaktsgemensamma krav på förmåga hos soldater och sjömän (FSS) 2008 års utgåva (FSS), vilket är ett styrdokument som all utbildning har att förhålla sig till. Detta dokument anger den lägsta nivån för vad soldater och sjömän de facto skall kunna efter genomförd värnpliktstjänstgöring. Internationella

¹ Hämtat 20090206 från, <http://www.regeringen.se/content/1/c6/09/80/13/74f83843.pdf>, *Regeringens deklARATION vid 2008 års utrikespolitiska debatt i Riksdagen onsdagen den 13 februari 2008*, (2008), Regeringskansliet, s.2-17

² Widén, Jerker & Ångström, Jan, (2005), *Militärteorins grunder*, Försvarsmakten, Stockholm, s.39

³ Kaldor, Mary, (2000), *Nya och gamla Krig. Organiserat våld under globaliseringens era*, Daidalos AB, Göteborg, s. 81-82 och 125-126

Utbildningsenheten (IntUtbe) på Livgardet norr om Stockholm bedriver utbildning av de förband som ska tjänstgöra i utlandsstyrkan. De har en flerårig erfarenhet av dessa utbildningar och erhåller, från Arméns Taktiska stab (ATS), utbildningsdirektiv vilket är det dokument som styr vad utbildningen ska innehålla. Utbildningsdirektivet utgör det orderverk som ligger till grund för planeringen och framtagandet av olika lokala orderverk som reglerar utbildningen, dess planering och genomförande.

1.2 Problemformulering

Erhåller svenska förband en relevant utbildning? Svaret på problemet kommer att analyseras utifrån en studie av FS 15 utbildning inför Afghanistan 2008. Tas erfarenheter om hand? Vad är det för motståndare de svenska förbanden kommer att möta och hur pass väl motsvarar utbildningen detta? Problemformuleringen är aktuell och väsentlig för den svenska militären och ytterst dess operativa förmåga under dess insatser i bl.a. Afghanistan.

För det första är problemformuleringen eller själva problemet avseende hur eller rent av om dragna erfarenheter nyttjas i organisationen för att höja vårt kollektiva lärande. John Nagl skriver i sin bok *Learning to Eat soup with a Knife, Counterinsurgency Lessons from Malaya and Vietnam*, bl.a. hur militära organisationer bör byggas upp för att kunna anpassa sig snabbare och effektivare efter framtida förändringar i krigföringen.⁴ Detta är viktigt för att kunna utveckla en organisation och ytterst dess förmåga att lösa olika uppgifter i ett operationsområde där motståndaren är svår att observera och förutse och nyttjar metoder som vi i Sverige inte traditionellt har utbildat eller tränat på. Det finns likheter mellan *Peace Support Operations* (PSO) och upprorsbekämpning men de är ändå inte riktigt samma sak.⁵ Inom olika fredsfrämjande operationer har Sverige dock en lång tradition vilket är att betrakta som en fördel då vi nu skall lära oss att bekämpa organisationer som nyttjar metoder som vi själva inte är vana vid att bekämpa. Det finns dock en lång tradition i Sverige att verka och strida med upprorets metoder från den tid då den svenska Försvarsmakten tränade och förberedde sig för ett Sovjetiskt anfall. Ett scenario som övades var att Sovjetunionen tog delar av eller hela Sverige vilket medförde att delar av de svenska förbanden hamnade bakom fiendens linjer. Dessa förband skulle då nyttja sig av en taktik som i det närmaste är att likna vid upprorets metoder, d.v.s. uppträda i små enheter med stor grad av självständighet, leva bl.a. på tidigare upplagda förråd, inte få någon egentlig styrning under genomförandet men att de samtidigt var välmedvetna om det övergripande målet och syftet, befria Sverige från ockupation.

För det andra är det upprorets metoder som de svenska förbanden möter i sina respektive operationsområden. Officiellt går det inte att finna att Sverige skulle delta i någon upprorsbekämpning inom ramen för de insatser som vi är delaktiga i men metoderna används av ett flertal intressenter och parter i de konflikter där Sverige har trupp. Detta styrks framförallt av de förband som Sverige har på plats i exempelvis Afghanistan.⁶

⁴ Nagl, John, (2005), *Learning to Eat soup with a Knife, Counterinsurgency Lessons from Malaya and Vietnam*, The University of Chicago Press, Chicago, s. xxi

⁵ Larsdotter, Kersti, (2008), "Exploring the utility of armed force in peace operations: German and British approaches in northern Afghanistan" I: *Small Wars & Insurgencies Vol. 19, No. 3, september 2008*, Routledge, Taylor & Francis Group, ISSN 0959-2318, s.352-373

⁶ Samtal med major Thomas Rothdeutsch, C Skyttekompani FS 15, Försvarsmakten, 20081211, samtalsanteckningar finns i författarens ägo.

I regeringens proposition 2006/07:83, som reglerar verksamheten under den tid i Afghanistan som denna uppsats avhandlar, står det att en ökad rekrytering har skett till de regeringsfientliga grupperna under vintern 2005-2006 och att det är talibanrörelsen i första hand som står för denna. Deras "organisation, finansiering, ledning, propaganda och stridsteknik har förbättrats" under samma period. De regeringsfientliga grupperna i Afghanistan är inte någon homogen grupp utan består av olika grupperingar med olika syften. Några drivs av en ideologisk övertygelse, med det främsta målet att upprätta en religiös stat, medan andra bekämpar den sittande regeringen "på grund av stam- och klan tvister, för att säkerställa inflytande över narkotikahandlingen, eller som helt enkelt slåss i utbyte mot kontant betalning".⁷

I andra källor, exempelvis militärteoretisk litteratur, som håller sig till att beskriva fenomenet ur ett vetenskapligt perspektiv, finns det belägg för att de svenska styrkorna har att möta just dessa metoder och som således stödjer mitt påstående. David Galula skriver att ett uppror är oftast en intern konflikt och att de utmanar den lokala makten i form av existerande administration, polisväsende och militära styrkor. Syftet för upproret är traditionellt att gripa makten över landet eller att bryta loss ett territorium från landet och skapa ett eget. Galula skriver att dess metoder är oprecisa, hotfulla och erbjuder inte soldaten som är satt att bekämpa upproret något tydligt och definierat mål som skulle motivera en större eller kraftfullare insats.⁸ Denna beskrivning från mitten på sextioalet är direkt applicerbar på den situation som idag råder i Afghanistan och de metoder som upproret eller andra aktörer nyttjar för att nå egna mål och syften. Utöver de rent vetenskapliga texterna finns det även artiklar och debattinlägg som styrker detta fenomen. Förra biträdande utrikesministern Pierre Schori uttrycker i en debattartikel i Svenska Dagbladet att "svenska officerare tjänstgör nära stridslinjen i operationer mot upprorsmän".⁹ Med detta som utgångspunkt är det per definition upprorsbekämpning svenska förband genomför i bl.a. Afghanistan och att de metoder som vår motståndare nyttjar är de samma som en traditionell upprorsrörelse använder sig av. Intressant är även att Sverige de facto strider mot upprorsmän, bedriver upprorsbekämpning, utan att det går att återfinna i det material jag har studerat. Det bör även nämnas i detta skede att min uppfattning är att upprorsbekämpning har idag en vidare betydelse och är ett mycket brett verksamhetsområde som delvis går in i annan verksamhet.

Problemet som diskuteras i denna uppsats är huruvida de svenska förbanden erhåller en relevant utbildning i förhållande till motståndaren? Detta genomförs i form av en fallstudie av FS 15 utbildning inför deras insats i Afghanistan 2008.

1.3 Syfte och frågeställningar

Uppsatsen syfte är att diskutera huruvida den svenska utbildningen är relevant och ändamålsenlig för att förbereda svenska soldater och förband för den motståndare de kommer att möta, som idag utgörs till stor del av uppror och dess metoder. Ett led i detta är att undersöka vad som utbildas då utbildningen i sig utgör en brygga mellan erfarenheter och uppror. Utbildningen, av soldater och förband, kommer att analyseras utifrån det framtagna

⁷ Hämtat 20090206 från, <http://www.regeringen.se/content/1/c6/07/91/24/c9723b80.pdf>, Regeringens proposition 2006/07:83, Regeringen, Stockholm, s. 7

⁸ Galula, David, (2006), *Counterinsurgency Warfare Theory and Practice*, Praeger Security International, Westport, s. 3-6

⁹ Schori, Pierre, "Vänta med beslut om Afghanistan", I: *Svenska Dagbladet*, 20081113

analysverktyget.¹⁰ För att kunna genomföra en lämplig uppdelning av denna uppsats har jag följande fem studiefrågor:

- *Lessons learned* tillvaratas erfarenheter?
- En beskrivning av motståndaren. Vad är uppror?
- Hur bekämpas uppror med direkt metod?
- Hur bekämpas uppror med indirekt metod?
- Erhöll FS 15 en ändamålsenlig utbildning?

De fem studiefrågorna har till del en hierarkisk indelning då *lessons learned* kan anses vara de andra överordnade. Därefter kommer upproret i sig och slutligen hur upproret som fenomen skulle kunna bekämpas. Denna hierarkiska ”tratt” mynnar sedan ut i svaret på den övergripande frågan huruvida FS 15 utbildning är ändamålsenlig och relevant.

Soldater ur FS 15 planerar dagens patrull.

Foto: Maria Dupont¹¹

1.4 Avgränsningar

Frågeställningen avhandlar den svenska utbildningen av soldater och förband, d.v.s. den utbildning som svenska soldater och förband genomför under värnpliktjänstgöring samt före insats i insatsområdet. Utbildning som sker under genomförandet, d.v.s. under insats utomlands, kommer inte att analyseras. Däremot kommer sådan utbildning att kommenteras men är således inte föremål för denna uppsats. När det gäller den grundläggande utbildningen är det således den gemensamma utbildningen som alla soldater och sjömän erhåller. D.v.s. den minsta gemensamma nämnaren för personal som sedan söker sig vidare till utlandsstyrkan.

Jag avser inte utröna vilken upprorsbekämpningsmetodik som är den bästa. En indelning kan göras i direkt och indirekt metod, där den direkta syftar till att fysiskt bekämpa upproret medan den indirekta syftar till att vinna befolkningens förtroende. Den senare är den som de flesta stater i västvärlden bekänner sig till även om det finns inslag av den första. Detta

¹⁰ Rienecker, Lotte, (2003), *Problemformulering*, Liber AB, Malmö, s.27, Rienecker analyserar diskussion på följande sätt att ”man belyser ett ämne genom att ställa olika uppfattningar mot varandra, ofta med syftet att komma fram till en ny slutsats, kombination eller syntes”. Analysera enligt Rienecker innebär att ”man delar upp ett ämne, en text eller ett objekt i dess beståndsdelar”.

¹¹ Hämtad 20081128 från, <http://www.mil.se/sv/i-varlden/Pagaende-insatser/Afghanistan/>

baseras framförallt på ett politiskt ställningstagande där insatser idag handlar om uppbyggnad och inte om förstörelse. Det är ibland svårt att hålla isär detta då en stor del av litteraturen de facto rör sig inom den indirekta metoden. Inom ramen för detta arbete har jag valt att hålla mig till den indelning som Nagl förhåller sig till i syfte att kunna få definierbara skillnader i de olika metoderna, d.v.s. i en direkt respektive en indirekt metod.¹²

I arbetet kommer Vakt- och eskortpluton, skyttepluton inom kompanis ram samt MOT (*Military Observation Team*) att vara i fokus för min analys. Detta baseras framförallt på att de flesta kunskaps- och färdighetsmål i de orderverk som ligger till grund för detta arbete är uttryckta på och för denna nivå. Dessutom har förbandens taktiska uppträdande och organisation en sådan utformning att arbetet sker i huvudsak i mindre enheter.¹³ Det finns också en överhängande risk att arbetet skulle bli för omfattande om samtliga ingående förbandsenheter skulle analyseras i denna uppsats. Detta ger att mitt arbete kommer att avhandla den stridstekniska nivån men det är samtidigt på denna nivå våra förband möter upprorets metoder. Uppror i sig nyttjar sig av samtliga ledningsnivåer men mitt val, utifrån fallstudien FS 15, blir av naturliga skäl på den lägsta nivån. Analysen kommer med andra att få ett *bottom up* perspektiv.

En annan tydlig avgränsning är att FS 15 är det fallet som jag använder mig av i denna uppsats och kommer således inte att granska andra missioner. Valet av FS 15 var inte självklart men valdes utifrån tre ståndpunkter. För det första finns material, direktiv, order och planer, att tillgå. För det andra är det den missionen som idag har den tydligaste uppgiften när det gäller att hantera en motståndare som kan förklaras utifrån upprorets metoder. För det tredje så har FS 15 den idag längsta och mest omfattande utbildningen, vilket på ett sett inte gör den representativ, men när det gäller att finna fenomen i utbildningen som går att härleda till en komplex och aktuell motståndare som går att exemplifiera utifrån upprorets metoder och bekämpning av den samma, så är den lämplig. Dessutom gör det att den inte är representativ för utbildningen att den blir intressant av enbart detta skäl. I samband med att FS 15 utgör underlaget för denna studie kommer även det geografiska området att avgränsas utifrån att den svenska insatsen endast tjänstgör i den norra delen av Afghanistan och skall inte genomföra insatser på andra platser.¹⁴

Till sist, flera av de del- och slutrapporter som skulle kunna ge andra slutsatser eller analyser kan jag inte använda mig av i detta arbete. Jag är av naturliga skäl hänvisad till öppna källor och inget klassificerat material har följaktligen nyttjats. Den *lessons learned* som är en del i denna uppsats är det som officiellt kan spåras främst i de utbildningsplaner och orderverk som styr utbildningen men även i de seminarier som genomförs med hemvändande förband. *Lessons learned* är till del redan inarbetad i utbildningen då tidigare missioner utbildar de kommande. Denna överspridning är dock svår att belägga och ännu svårare att identifiera då det är problematiskt att urskilja vilka fenomen eller moment som kan hänföras till utbildning som är reglerad uppifrån respektive sådant som framkommit genom rent personliga erfarenheter. *Lessons learned* avhandlar flera olika områden. För denna uppsats är det av naturliga skäl faktorer som kan kopplas till problemformuleringen som är av intresse. Detta resonemang kommer att vidareutvecklas i kapitel två.

¹² Nagl, John, (2005), *Learning to Eat soup with a Knife, Counterinsurgency Lessons from Malaya and Vietnam*, The University of Chicago Press, Chicago, s. 26ff

¹³ *ATCH Utbildningsdirektiv för FS 15*, HKV beteckning 19 190:77332, (2007), Försvarmakten

¹⁴ Hämtat 20090206 från, <http://www.regeringen.se/content/1/c6/07/91/24/c9723b80.pdf>, *Regeringens proposition 2006/07:83*, Regeringen, Stockholm, s. 14

1.5 Definition av centrala begrepp och förkortningar

Armétaktiska staben, ATS, leder och samordnar taktisk verksamhet inom armén. De olika sektionerna eller avdelningarna är indelade efter vilken funktion de har. Exempelvis är G2 är underrättelser, G5 avhandlar planering av insatser och G7 avhandlar övningsverksamhet och omhändertagandet av erfarenheter.

Insatsstaben, INSS, leder och samordnar operativ verksamhet inom Försvarsmakten. Samordningen sker av stridskrafter från mark, sjö och luft. INSS har motsvarande indelning med siffror som ATS.

Den missionsspecifika utbildningen är en utbildning som tillkommer efter genomförd värnplikt men före en eventuell insats utomlands med utlandsstyrkan. Ansvariga för missionsutbildningen är Livgardet och på Livgardet är det Internationella Utbildnings Enheten, IntUtBE. De baserar sin utbildning på det utbildningsdirektiv som ATS/G5 ger ut och Livgardet är beroende av att andra skolor, förband och centra avdelar personal för att ingå i utbildningskadern.

Uppgiften för ISAF, *International Security Assistance Force*, en kapitel VII insats, är att stödja den afghanska regeringens övergång till ett ”demokratiskt styre i Afghanistan”. Mandatet för denna insats regleras i resolutionerna 1386 (2001), 1510 (2003) och 1776 (2007). Den senare var verksam under huvuddelen av den period som FS 15 tjänstgjorde i Afghanistan.¹⁵

Den svenska styrkan, FS (Fortsättnings styrkan, el. *Follow on Forces*) är det svenska militära bidraget till ISAF och den svenska militära styrkans ”uppgift är att aktivt medverka till att det relativa lugnet i norra Afghanistan bibehålls”. Inom den svenska styrkan återfinns även civila rådgivare i syfte att kunna tillvarata både de säkerhetsskapande åtgärder och de utvecklingsinsatser som genomförs.¹⁶

Erfarenhetsseminarium för hemvändande svenska styrkor arrangeras av ATS/G7 i samråd med chefen för det aktuella förbandet. Seminariet syftar till att ta hand om de erfarenheter förbandet har dragit under sin insats tid och seminariet i sig ligger till grund för den slutrapport som sedan förbandet lämnar in efter genomförd insats. Denna slutrapport beläggs med sekretesskydd och är således inte en öppen handling.

Tabellen¹⁷ nedan kan ses som en mycket förenklad bild av de begrepp och områden som ofta beskrivs i samband med att det skall göras en särskiljning av reguljära respektive irreguljära insatser. Uppror eller gerillakrigföring sorterar utifrån denna tabell under irreguljära krig.

¹⁵ Hämtat 20090206 från, <http://www.regeringen.se/content/1/c6/07/91/24/c9723b80.pdf>, *Regeringens proposition 2006/07:83*, Regeringen, Stockholm, s. 4

¹⁶ Ibid, s. 14

¹⁷ Widén, Jerker & Ångström, Jan (2005), *Militär teorins grunder*, Försvarsmakten, Stockholm, s.36. Rubrikerna i tabellen är hämtade från en föreläsning av Jan Ångström som hölls 20071008 på Försvarshögskolan Stockholm och som utgjorde en del i ChP 0709 kurs B1.

Tabell A sammanfattar indelningen i reguljära och irreguljära krig

	Reguljära krig	Irreguljära krig
Krigens aktörer	<i>Mellanstatliga</i>	<i>Inomstatliga</i>
Krigens intensitet	<i>Hög intensitet</i>	<i>Låg intensitet</i>
Krigföringens metoder	<i>Konventionellt</i>	<i>Okonventionellt</i>

1.6 Disposition

I det första kapitlet kommer jag att avhandla min problemformulering dess syfte och mina studiefrågor. I övrigt hanterar detta kapitel mina avgränsningar och centrala begrepp som är viktiga för förståelsen för denna uppsats. Forskningsläget presenteras sist i det inledande kapitlet. Indelningen i de kommande kapitlen följer den ordning som mina studiefrågor är uppställda vilket också ger uppsatsen en röd tråd i hur analysverktyget tas fram.

I kapitel två kommer min teori att avhandlas. För det första kommer jag att avhandla *lessons learned* processen. Detta kapitel kommer att svara på studiefråga ett. *Lessons learned* är något som skulle kunna påverka de kommande studiefrågorna och har därför lagts först. Dessutom skulle en fungerande process som omhändertar erfarenheter fortlöpande ge information till utbildningen i syfte att hela tiden i takt med dragna erfarenheter ge förband och soldater en ändamålsenlig utbildning. Därefter kommer jag att utgå från upprorsteorier och dess natur och karaktär. Detta avser att ge en bild av upproret som fenomen och dess drivkrafter. Utgångspunkten är litteratur med tyngd, d.v.s. erkänd litteratur på området. Detta kommer att ge svar på studiefråga två. Innan olika metoder i att bekämpa uppror avhandlas skall en beskrivning av fenomenet uppror ges. Detta kommer att öka förståelsen för de olika metoderna. Därefter kommer två teorier att presenteras, vilka motsvarar de metoder som idag brukar nyttjas för att dela in upprorsbekämpningens metoder. Detta syftar till att kunna svara på de två sista studiefrågorna, nämligen, hur uppror bekämpas med direkt respektive indirekt metod. Slutligen genomförs en sammanfattning av svaren på de fyra studiefrågorna och deras koppling till mina fyra övergripande variabler. Utifrån studiefrågorna operationaliseras variablerna och dess indikatorer presenteras, d.v.s. vad det är som jag avser att mäta i de dokument som kommer att analyseras. Detta avslutar min metod och teori del.

Kapitel tre följer samma ordning som mina studiefrågor men utifrån mitt analysverktyg som presenterades i slutet av förra kapitlet. Variablerna är uppbyggda av ett antal indikatorer. Dessa utgör indelningen i respektive underkapitel. D.v.s. analysverktyget styr i detta fall strukturen. Detta är möjligt då de tre dokumenten är hierarkiskt ordnade vilket gör att det som finns i det mest övergripande dokumentet återfinns till del i de övriga. I kapitel tre undersöks de tre styrdokument utifrån mitt analysverktyg. Styrdokumentet är Försvarsmaktsgemensamma, producerade av Arméns Taktiska Stab (ATS) respektive lokalt framtagna av Livgardet och dess internationella utbildningsenhet (IntUtbe). Sist i kapitel tre presenteras en sammanfattning av resultatet.

I kapitel fyra avhandlas uppsatsens femte och sista studiefråga, slutsatser och svaret på uppsatsens problemformulering, d.v.s. om de svenska förbanden erhåller en relevant utbildning. Sist presenteras underlag för fortsatt forskning i ämnet.

I kapitel fem presenteras den nyttjade litteraturen och övrigt material som har bidragit till detta arbete.

1.7 Forskningsläge

Den tidigare forskningen ger inte ett analysverktyg att nyttja i denna undersökning. En stor del av arbetet kommer därför att hantera detta genom att skapa ett analysverktyg med variabler och indikatorer i syfte att kunna svara på den övergripande frågan om huruvida utbildningen är relevant eller ej. Jämförelsen kommer därför att bli relativt enkel utifrån de indikatorer jag tar fram. Major Trond Nilsen, studerande på Försvarshögskolan och chefsprogrammet 06-08, skrev i sitt enskilda arbete huruvida den norska soldatutbildningen är relevant i förhållande till upprorsbekämpning. Nilsens analysverktyg undersökte om den norska soldatutbildningen var relevant i förhållande till upprorsbekämpningens två huvudinriktningar, våldsmakts- respektive tillitsoperationer.¹⁸ I denna uppsats avser jag att utveckla Nilsens analysverktyg genom att titta även på *lessons learned* processen respektive uppror som fenomen och huruvida dessa båda ingår i utbildningen av soldater och förband utifrån en svensk kontext.

Idén att skriva om detta ämne växte fram under de *counterinsurgency (COIN)* seminarier som hölls på Försvarshögskolan under hösten 2007 samt de föreläsningar och applikatoriska exempel som sedan följde i såväl strategi, operationer och taktik som ledarskap. Under dessa utbildningar har upproret som fenomen och upprorets metoder ofta varit till föremål för våra, de studerandes, funderingar och problemlösningar i olika operativa uppgifter. Dessutom har svensk dagspress, mot bakgrund av den svenska militärens närvaro i bl.a. Afghanistan och under begränsad tid i Tchad, ytterligare spätt på uppfattningen om att detta är ett aktuellt och viktigt ämne som engagerar fler än enbart Försvarsmaktens personal och dess direkta intressenter. Detta skall också ses mot bakgrunden av att Sverige under lång tid har haft ett invasionsförsvar med en tydlig uppgift att försvara Sverige mot ett Sovjetiskt anfall över land och sjö understött av luftstridskrafter. Idag har vi ett, åtminstone till del, insatt insatsförsvar, som skall verka för svenska intressen och värden var än den svenska riksdagen avser att skicka sina militära styrkor.

Forskningsläget avseende uppror och upprorsbekämpning är relativt omfattande. Inom modern forskning om upprorsbekämpning finns ofta två synsätt redovisade, direkt respektive indirekt metod. John Nagl skriver i boken *Learning to Eat soup with a Knife, Counterinsurgency Lessons from Malaya and Vietnam*, att *counterinsurgency* eller upprorsbekämpning kan delas in i en *direct approach*, som beskriver en hårdare metod, respektive en *indirect approach*, som beskriver en mjukare sådan. Dessutom anges det att den militära styrkan skall iakttaga *minimum force*, vilket innebär att styrkan skall vara lätt beväpnad i syfte att kunna vara förtroendeskapande gentemot befolkningen.¹⁹ Denna indelning kommer att utvecklas i teorikapitlet som ett led i arbetet med den kommande diskussionen. Det finns också problem med denna indelning, vilka diskuteras i kapitel två.

¹⁸ Nilsen, Trond, (2008), *Norsk soldatutdanning – relevant i forhold til opprørsbekjempning?*, Beteckning 1432/7:1, Försvarshögskolan, Stockholm

¹⁹ Nagl, John, (2005), *Learning to Eat soup with a Knife, Counterinsurgency Lessons from Malaya and Vietnam*, The University of Chicago Press, Chicago, s. 26ff

2 Metod och teori

2.1 Metod och källkritik

2.1.1 Val av metod

I kapitel två avser jag inledningsvis att avhandla den övergripande metoden jag har valt för att kunna svara på min problemformulering. Då jag skulle få svårt att mäta flera missioner av rent utrymmesmässiga skäl och tidsaspekter avser jag att hålla detta arbete till kvalitativ metod. En metod att genomföra en kvalitativ undersökning är att granska ett fenomen på djupet istället för bredden. Metoden för att finna det jag söker efter är att genomföra en fallstudie av FS 15 utbildning.

George och Bennet skriver att fallstudier avser att behandla en väldefinierad aspekt av en historisk händelse och inte en historisk händelse i sig. Varje fall kan dessutom ge flera olika svar på ett problem och det blir med andra ord mycket viktigt att beskriva vad det är som mitt fall ytterst skall svara på. Ytterst är en fallstudie en detaljerad undersökning av något som ska kunna generaliseras för att kunna nyttjas och förklara andra händelser eller fenomen. Riskerna med fallstudier är bl.a. precis som mitt valda fall, är att fallet inte är representativt. FS 15 har den längsta och mest omfattande utbildningen och är ur den aspekten inte representativ, men samtidigt har just längden och omfattningen av utbildningen värde i denna undersökning då det kommer att vara möjligt att finna det jag söker.²⁰ FS 15 utgör i detta arbete mitt fall och representerar förekommande förbandsutbildningar i Sverige idag.

Under teori delen kommer mina variabler att operationaliseras. Operationaliseringen av mina variabler syftar till att de skall mäta det de är avsedda att mäta. Teorin som tar fram mina variabler och dess indikatorer har hämtats ur vetenskaplig litteratur och artiklar ur tidskrifter och dagstidningar. Ytterligare metoder för att underbygga dessa har varit samtal med personal ur FS 15, nyttjandet av Internet för att hämta bl.a. FN resolutioner och regeringens propositioner. Ett tredje sätt har varit personkontakt och en direkt överföring av material och personliga erfarenheter. Utöver detta har erfarenhetsseminarium FS 15 nyttjats för den teoretiska bakgrunden avseende *lessons learned* men den kom också att nyttjas som en del i själva undersökningen och då som ett exempel på hur *lessons learned* processen fungerar.

De fyra första studiefrågorna syftar till att beskriva min teori, från vilken jag kommer att skapa mitt analysverktyg. Analysverktyget kommer att bestå av variabler som i sin tur byggs upp av indikatorer. När detta är genomfört kommer själva analysen av mina tre styrdokument att genomföras. Det är huvudsakligen en induktiv metod som nyttjas i analysen.

Styrdokument som granskas är:

- Försvarsmaktsgemensamma krav på förmåga hos soldater och sjömän (FSS) 2008 års utgåva (FSS), HKV beteckning 19 200:650 19, 20080522
- Regementsorder 717, rotationsutbildning FS 15, LG beteckning 19 190:9146, 20071130
- ATCH Utbildningsdirektiv FS15, HKV beteckning 19 190 77332, 20071114

²⁰ George, Alexander L. and Bennet, Andrew, 2004, *Case Studies and Theory Development in the Social Sciences*, Library of Congress Cataloging-in-Publication Data, Cambridge MA, s.16-23

De framtagna variablerna med dess indikatorer kommer sedan att leda fram till svaret huruvida de svenska förbanden och deras utbildning är relevant för att möta den motståndare som nyttjar upprorets metoder.

En reflektion avslutar uppsatsen där jag även problematiserar och visar på indikatorernas direkta påverkan på de erhållna slutsatserna.

Validiteten, eller giltigheten, d.v.s. mäter jag det jag har avsett att mäta? Det jag avser att mäta är de fyra variablerna med indikatorer som utgör mitt analysverktyg. Den femte studiefrågan är den övergripande frågan om huruvida FS 15 utbildning är ändamålsenlig. Men validiteten är inte oproblematisk. Ytterst handlar det om att de variabler och indikatorer som tas fram är gällande för denna typ av undersökning. Därmed finns det olika uppfattningar. Detta har jag försökt att lösa genom att det är vedertagen och erkänd vetenskaplig litteratur bakom framtagandet av variabler, d.v.s. mitt analysverktyg. Detta är på andra sidan ingen garanti för att min undersökning blir giltig för det, eftersom det samtidigt finns flera möjliga felkällor i mitt arbete då det är min egen analys som dels tar fram analysverktyget men även sedan genomför själva analysen av det studerade underlaget. Avseende *lessons learned* processen är inte litteraturlistan lång ej heller särskilt omfattande, men då min studiefråga som är kopplad till detta inte kräver en djupare analys av själva fenomenet *lessons learned*, bedömer jag att den teori som anges inom ramen för denna process är tillfylles. Ytterligare ett sätt att motverka att validiteten blir lidande är att jag har nyttjat litteratur från de moderna upprorsteoriernas början (Mao Tse-tung) fram till idag alldeles nyligen publicerad litteratur (John Nagl). Det är med andra ord, i tid, en relativt bred litteraturlista vilket torde borga för att de fenomen som är erkända att tillhöra uppror och upprorsbekämpning finns med i min teori. Detta borgar för att resultatet mäter det jag har avsett att mäta.

Reliabiliteten i arbetet, d.v.s. är min undersökning tillförlitlig? Den största invändningen mot vald metod är det urval som ändå måste göras avseende teorin. Litteraturmängden avseende utbildningsfrågor och uppror samt upprorsbekämpning är omfattande. I denna uppsats finns det inte utrymme att nyttja ytterligare litteratur men en annan undersökning som nyttjar annan eller mer litteratur hade med största sannolikhet gett kompletterande indikatorer som skulle kunna visat på andra tendenser avseende om utbildningen kan anses vara ändamålsenlig eller ej. Om samma litteratur hade nyttjats i en annan undersökning är sannolikheten stor att resultatet hade blivit snarlikt.

2.1.2 Källkritik

Till denna uppsats är det ett antal faktorer som avses belysas i detta kapitel. För det första är det en kort beskrivning av de olika typerna av källor som har nyttjats. Därefter avhandlas den mest primära litteraturen som har givit detta arbete dess ram.

Det är i huvudsak bearbetad text som nyttjats i min teoridel. En kortare beskrivning av fallstudier genomförs. George, Alexander L. och Bennet, Andrew bok, *Case Studies and Theory Development in the Social Sciences*, nyttjas för att beskriva fördelar men även brister och problem med att välja fallstudie som den övergripande metoden för ett arbete. Denna bok ger dock en god förståelse för dessa fördelar och nackdelar. I alla delar av uppsatsen har vetenskaplig litteratur nyttjats. I arbetet med att skapa ett analysverktyg samt i själva undersökningen har bearbetade texter och källor nyttjats för att ge en genomarbetad bild av

det som avses. Källorna är primärkällor och ger ytterligare en dimension till det övriga studiet av texter.

För att ta fram mitt analysverktyg har den huvudsakliga litteraturen utgjorts av nedan redovisade litteratur. Avseende *lessons learned* har framförallt Nagl, John, *Learning to Eat soup with a Knife, Counterinsurgency Lessons from Malaya and Vietnam*, nyttjats tillsammans med Brehmer, Berndt och Bergström, Lars, artikel "Krigsvetenskap och forskningsanknytningen av officersutbildningen", som presenterades i Krigsvetenskaplig årsbok 2006. Dessa båda böcker ger en god grund för *lessons learned* som process och hur den skulle kunna fungera i syfte att skapa en ändamålsenlig utbildning. Utöver detta har även en källa nyttjats för att ge en bild av hur erfarenheter de facto omhändertas praktiskt i det dagliga arbetet. För att beskriva uppror har erkänd litteratur på området nyttjats. Mao Tse-tung och David Galulas böcker *On Protracted War* respektive *Counterinsurgency Warfare Theory and Practice*. Mao har skrivit ett antal böcker om gerilla och gerilla krigföring. Denna bok är intressant då den härstammar från ett antal föreläsningar som Mao höll under maj och juni månad 1938. Galula har erfarenhet från hur uppror bekämpades i bl.a. Indokina och Algeriet. Galula förekommer, precis som Mao, flitigt i annan litteratur om uppror och upprorsbekämpning och båda får anses tillhöra den litteratur som har lagt en grund för annan forskning inom samma område. För att även ge en modernare syn på uppror och dagens problem med denna krigföring har även Nagl och Smith, Rupert Sir, *The Utility of Force The Art of War in the Modern World*, nyttjats. Nagl beskriver uppror utifrån en traditionell bild, med hänvisningar till bl.a. Mao och Galula. Smith beskriver hur karaktären av dagens konflikter ser ut och ger en bra bild av de problem som finns. Ytterligare litteratur har nyttjats, framförallt doktriner, men även Internet för att ge en tydlig och beskrivande bild av uppror. För att beskriva upprorsbekämpning med direkt respektive indirekt metod har återigen Nagls bok nyttjats då den tar upp bägge metoder i att bekämpa ett uppror även om den indirekta metoden är den som får mest utrymme och är den metod som Nagl bekänner sig till. Hahlweg, Werners bok *Gerilla utan fronter*, ger en historisk bild av hur uppror har bekämpats med direkt metod. Ytterligare exempel på detta är Arreguin-Toft, Ivan, "How to lose war on terror A comparative analysis of counterinsurgency success and failure" i *Understanding Victory and Defeat in Contemporary War*, redaktörer Ångström, Jan och Duyvesteyn, Isabelle. Arreguin-Toft, Ivan beskriver i denna bok hur Sovjetunionen bekämpade uppror med direkt metod i Afghanistan och får anses ge en god beskrivning av detta. Avseende den indirekta metoden har framförallt Nagl, Galula och artiklar av Larsdotter, Kersti, "Exploring the utility of armed force in peace operations: German and British approaches in northern Afghanistan" i *Small Wars & Insurgencies Vol. 19, No. 3, September 2008* nyttjats. Larsdotters artikel nyttjades även under den direkta metoden men då den i huvudsak beskriver den indirekta metoden har den nyttjats även här. Denna artikel beskriver dessutom verksamheten på lägsta nivå. Sammantaget utgjorde denna litteratur den viktigaste empirin för mitt analysverktyg.

Utöver ovan nämnda litteratur har även tidskrifter, ytterligare artiklar, Internet, seminarier och samtal nyttjats för att ge en bred empiri avseende framtagandet av analysverktyget.

Det finns annan litteratur som skulle kunna ha nyttjats i denna uppsats och det skulle kunna ha varit exempelvis Kitson, Frank, *Low Intensity Operations Subversion, Insurgency and Peacekeeping*, Thompson, Robert, *Defeating Communist Insurgency* eller Lawrence T. E, *Seven Pillars of Wisdom*. Utrymmet har i detta fall varit avgörande i att inte ta med dessa.

Det undersökta materialet utgörs av tre styrdokument som reglerar utbildningen av de svenska förbanden. Dessutom har dessa handlingar valts för att de kan svara på frågan om de framtagna variablerna i analysverktyget de facto ingick i utbildningen, till del, till fullo eller inte alls. Materialet måste även i detta fall begränsas i syfte att inte göra arbetet för omfattande. Jag utgick tidigt från att det skrivna ordet skulle granskas då detta är beständigt och borde kanske vara den form som utbildningen regleras i, i syfte att bl.a. kvalitetssäkra den samma. Dokumenten som granskas är allmänna styrdokument för Försvarsmakten eller så är de specifika dokument som reglerar den missionspecifika utbildningen. Valet i att ta med "Försvarsmaktsgemensamma krav på förmåga hos soldater och sjömän (FSS)" av 2008 års utgåva är att detta dokument reglerar den militära utbildning som all värnpliktig personal skall erhålla under sin grundutbildning. Det med andra ord denna utbildning som den missionspecifika bygger på då förband och soldater tränas för insatser inom utlandsstyrkan. Dokumentet är således relevant för en uppsats som undersöker huruvida utbildningen är ändamålsenlig eller ej. Den missionspecifika utbildningen regleras av flera dokument. Två som direkt påverkar vad som skall ingå i utbildningen är "Regementsorder 717", som reglerar rotationsutbildningen för FS 15 på Livgardet. Denna order tas fram av Livgardet och dess internationella utbildningsenhet. Det andra dokumentet är armens taktiska stabs utbildningsdirektiv för FS15. Detta dokument reglerar således det som Livgardet med den internationella utbildningsenheten skall planera inför och genomföra. Dessa tre styrdokument är dessutom hierarkiskt ordnade och därför kommer del av informationen att finnas med i fler än ett dokument.

FSS 2008 års utgåva fanns inte då personalen för FS 15 skulle grundutbildas men den ger ändå en inriktning avseende vilken utbildning värnpliktiga de facto erhåller vilket är av intresse för denna undersökning. Att försöka få fram vilka utbildningsårgångar som ligger bakom den personal som tjänstgjorde i FS 15 kan naturligtvis göras men denna undersökning, som dessutom skulle resultera i flera olika årgångar, skulle göra denna uppsats alldeles för omfattande. Dessutom kompletteringsutbildas personalen om de upplevs ha för stora brister. Denna FSS från 2008 kommer därför att representera den värnpliktsutbildning som deltagarna i FS 15 erhöll under sin värnpliktstjänstgöring. Det kan förekomma skillnader men att dessa skulle påverka min undersökning finner jag som osannolikt då FSS avhandlar den mest grundläggande utbildningen som inte kan genomföras på så många olika sätt. Innehållet i sig kan dock variera till del och detta skulle kunna vara en felkälla i denna uppsats.

Det finns även andra dokument som skulle kunna ha nyttjats i själva undersökningen. Exempel på dessa är C ATK (idag ATS) Operationsorder Sunnanvind IV, insatsstaben/J5 Stående Order För Utlandsstyrkan (SOFUS), regeringens proposition som ligger till grund för den svenska insatsen i Afghanistan under 2008 samt de FN resolutioner som ger mandatet till ISAF att bedriva verksamheten i Afghanistan. I möjligaste mån har jag värderat dessa huruvida de kan svara på min övergripande problemformulering eller inte. Men valet har fallit på de tre nämnda dokumenten då de de facto reglerar utbildningen i detalj på lägsta nivå och det är där som fokus för denna uppsats ligger. En annan undersökning skulle kunna komma fram till en annan slutsats avseende vilka dokument som borde studeras.

I december var jag närvarande på FS 15 erfarenhetsseminarium. Detta seminarium kommer att fylla två funktioner. Dels så är seminariet i sig en källa för information och underlag till själva undersökningen men den är också ett exempel på ett led i *lessons learned* processen, d.v.s. finns *lessons learned* processen med i den utbildning som FS 15 erhöll.

Materialet som inte är vetenskaplig litteratur har erhållits via e mail alternativt personlig kontakt.

2.2 Teorianknytning

2.2.1 Lessons learned

”...suggestions from the field were not collated by intermediate headquarters, endorsed, and sent to the head of the chain of command for approval; instead, ... demonstrated a great ability to bypass intermediate commanders to appeal directly to high command for change.”²¹

John Nagl

Vad är *Lessons Learned*? Vad är det för teorier som styr detta fenomen? Litteraturen ger olika svar på denna fråga och forskning pågår bl.a. på Försvarshögskolan i detta ämne. Kapitlet ger ett exempel på hur *lessons learned* processen skulle kunna fungera. Detta kapitel syftar till att ge en bakgrund till hur *lessons learned* processen skulle kunna vara uppbyggd i syfte att ta tillvara på de erfarenheter som ett förband de facto drar efter utbildning inför, under och efter en insats.

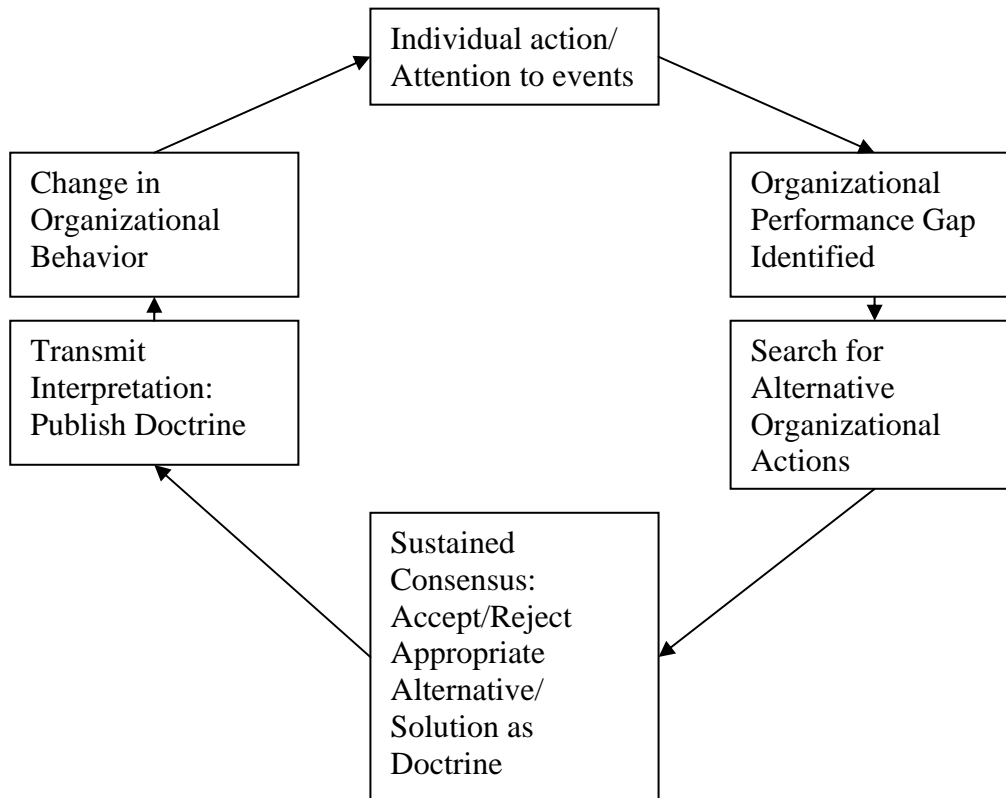
John Nagl presenterar i sin bok en modell av Richard Downie för hur institutioner och organisationen lär (se bild nedan).²² Enligt Nagl är cykliska modeller bra och ger en god möjlighet att förbättra verksamhet i syfte att maximera framtida framgångar. Nagl exemplifierar mycket utifrån ett doktrinärt resonemang och utifrån detta tar det ofta mycket lång tid att förändra en doktrin då den behöver passera genom flera olika remissinstanser innan den de facto kan publiceras och implementeras i bl.a. utbildningen. För att inte erfarenheter skall gå förlorade publicerar ofta institutioner eller organisationer dessa för att snabbare kunna komma ut med ny beprövad erfarenhet som går att omsätta i utbildningen. Detta är enligt Nagl ett bra exempel på att organisationer är flexibla och vill utveckla sig.²³

²¹ Nagl, John, (2005), *Learning to Eat soup with a Knife, Counterinsurgency Lessons from Malaya and Vietnam*, The University of Chicago Press, Chicago, s. 79

²² Ibid, s. 8

²³ Ibid, s. 6-14

Figur A, sammanfattar hur organisationer lär utifrån Nagl/Downies teorier

En avgörande skillnad mellan Downie/Nagl modell och den mycket förenklade bild jag presenterar nedan är att den förstnämnda är konstruerad och anpassad för doktrinutveckling, d.v.s. den avser mer det konceptuella rummet, men kan även nyttjas för mer fysiska faktorer, medan den senare är, dels en operationalisering av den först nämnda, men även för att den beskriver hur det skulle kunna gå till på den stridstekniska och taktiska nivån i Sverige. D.v.s. den avser att ge en bild av hur den svenska Försvarsmakten borde ta hand om erfarenheter som syftar till att förbättra utbildningen inför pågående operationer och insatser.

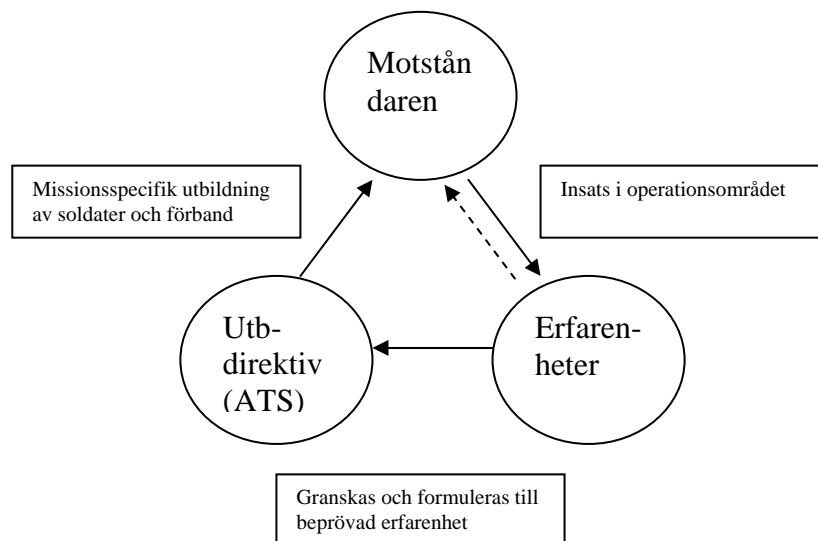
En viktig punkt som framkommer i bägge modellerna är att erfarenheter måste formaliseras och kritiskt diskuteras i syfte att kunna lyftas upp till beprövad erfarenhet. Det är först då och inte tidigare som erfarenheten får den digniteten att den kan benämnas beprövad erfarenhet.²⁴

Berndt Brehmer och Lars Bergström citerar Peter Thunholm i Krigsvetenskaplig årsbok 2006 där Thunholm definierar vad beprövad erfarenhet är relativt personlig erfarenhet. Enligt denna definition är beprövad erfarenhet något som en profession är överrens om när det gäller att i yrkesutövningen lösa ett problem. D.v.s. alla delar samma uppfattning att detta är det sätt som problemet skall lösas på. Den beprövade erfarenheten är således mer än den personliga erfarenheten, som i sin tur kan vara korrekt i ett större perspektiv, men då den inte har

²⁴ Brehmer, Berndt och Bergström, Lars, "Krigsvetenskap och forskningsanknytningen av officersutbildningen", I: *Krigsvetenskaplig årsbok 2006*, (2007), red: Brehmer, Berndt, Försvarshögskolan, Stockholm, s.173f

formulerats eller kritiskt diskuterats har den inte samma giltighet som den beprövade erfarenheten. Erfarenheterna skall vara formulerade för att kunna tas med i utbildning och undervisning.²⁵

Figur B, visar hur en erfarenhetsprocess skulle kunna presenteras

Den streckade pilen i modellen avser det erfarenhetsutbyte och överföring av kunskap som sker spontant mellan de som har tjänstgjort i Afghanistan och de som utbildas inför en insats. Ett exempel på detta är de officerare, bl.a. chefer och ställföreträdare för MOT på FS 13 utbildade motsvarande enheter på FS 15.²⁶ Dessa erfarenheter går med andra ord ur "hand i mun" och direkt in i den skarpa erfarenheten.

Modellen ovan är framtagen utifrån hur motståndaren, utbildningen och erfarenheterna skulle kunna samspela med varandra. Detta är en metod som Livgardet och IntUtBE arbetar efter i syfte att tillvarata erfarenheter som hemvändande förband för med sig. Detta ger en direkt överspridning av kunskaper, färdigheter och erfarenheter vilka annars kunde ha gått förlorade då vi idag inte har en väl fungerande metod för att ta hand om erfarenheter. Väl inarbetade metoder finns bl.a. inom det svenska flygvapnet, även om det inte kallas för *lessons learned*. De använder sig, med stor framgång, av en avvikelse- och incidentrapportering samt förslagsverksamhet.²⁷ Riskerna med att inte ha en fungerande *lessons learned* process är dock att de erfarenheter som förs över direkt till nya missioner inte har formulerats eller kritiskt granskats vilket skulle kunna leda till att förbandet de facto utbildas fel i förhållande till situationen eller uppdraget. Det hade varit annorlunda om erfarenheterna hade formaliserats till beprövad erfarenhet och genomgått en granskande process innan de inarbetades i utbildningen.

²⁵ Brehmer, Berndt och Bergström, Lars, "Krigsvetenskap och forskningsanknytningen av officersutbildningen", I: *Krigsvetenskaplig årsbok 2006*, (2007), red: Brehmer, Berndt, Försvarshögskolan, Stockholm, s.173f

²⁶ Samtal med major Niklas Niemi, C FS utbildningen på IntUtBE/Livgardet, Försvarsmakten, 20081201, samtalsanteckningar finns i författarens ägo.

²⁷ Löfstedt, Robert och Rode, Karlis, (2007), *Erfarenhetshantering inom Försvarsmakten – med internationella insatser som fokus*, FOI-R—2181SE, ISSN 1650-1942, s.15

Vad skiljer då egentligen lärandet inom Försvarsmakten från lärandet i andra statliga myndigheter eller andra organisationer eller civila företag? Skillnaden återfinns inte i behovet i att tillvarata erfarenheter för att kunna göra en organisation mer konkurrenskraftig eller att göra den mer effektiv. Inom Försvarsmakten är *lessons learned* av vikt då det ytterst handlar om att förhindra att människor dör. Det är den yttersta konsekvensen av bl.a. den utbildning som soldater och förband erhåller innan de genomför insatser utomlands.

Sist men inte minst vill jag framhäva att framförallt amerikanska doktriner och reglementen men även internationell, inklusive svensk, militärteori, nyttjar det faktum att en läsare vill veta varifrån de dragna erfarenheterna kommer. I framförallt de amerikanska doktrinerna återfinns det ofta citat eller referat från vetenskaplig litteratur, intervjuer, artiklar eller olika händelseskildringar i syfte att ge läsaren en återkoppling till varför denna erfarenhet har formaliserats, kritiskt granskats och sedan lyfts in som en erfarenhet i doktrinen, reglementet eller litteraturen och därmed i utbildningen. Läsaren och utövaren får i och med detta en spårbarhet och en djupare förståelse till varför ett visst förhållande föreligger. Ett kritiskt granskande av dessa texter ger vid handen att dessa har en vetenskaplig koppling vilket ger de skilda dokumenten en tyngd och giltighet i studier och utbildning inom det aktuella ämnet.²⁸

I detta kapitel har jag diskuterat vad som anses vara beprövad erfarenhet och teorier som beskriver detta. *Lessons learned* processen är beskriven utifrån en enkel teoretisk modell som ett exempel på hur den skulle kunna genomföras. Under FS 15 erfarenhetsseminarium kommenterades vikten av att omhändertaga erfarenheter för att utbildningen skall bli så ändamålsenlig som möjligt. Citatet nedan får illustrera detta.

”Train as you fight – fight as you train”²⁹

FS 15 erfarenhetsseminarium

I det kommande kapitlet kommer jag att ta mig an upproret och dess fenomen. Vad är det som driver upproret, vad är det för metoder och medel de nyttjar och vad är det upproret i sig strider för eller om?

2.2.2 En beskrivning av motståndaren. Vad är uppror?

”...insurgency is an organized, protracted politico-military struggle designed to weaken the control and legitimacy of an established government, occupying power, or other political authority while increasing insurgent control.”³⁰

²⁸ Exempel på litteratur är *The US Army and US Marine Corps Counterinsurgency Field Manual U.S. Army Field Manual No. 3-24 Marine Corps War fighting Publication No. 3-33.5*, 2007, The University of Chicago Press, Chicago och Poole, John. H., (2007), *Tactics of the Crescent Moon Militant Muslim Combat Methods*, Posterity Press, Emerald Isle NC

²⁹ Kommentar av en seminariedeltagare under FS 15 erfarenhetsseminarium, 20081211, anteckningar finns i författarens ägo.

³⁰ *The US Army and US Marine Corps Counterinsurgency Field Manual U.S. Army Field Manual No. 3-24 Marine Corps War fighting Publication No. 3-33.5*, 2007, The University of Chicago Press, Chicago, s.2

Field Manual No. 3-24

Jag avser att ta fasta på upproret som fenomen men även dess natur och karaktär. Jag kommer även att belysa dess metoder och medel (*ways and means*). Jag problematiserar kring detta i syfte att kunna svara på studiefrågan men även för att kunna operationalisera min variabel, som de facto kommer att utgöra en del i mitt analysverktyg i själva analysen av det utvalda materialet. Detta kapitel syftar till att redogöra för variabel två, fenomenet uppror. Vad är då uppror? Är gerilla samma sak som uppror? I litteraturen kan vi läsa om uppror och gerilla från bl.a. Mao Tse-tung, över David Galula och John Nagl till tidningen *Flamman* och dess konstaterande att vi idag även har en medial gerilla som skall göra/gör uppror mot de etablerade tidningarna.³¹ Jag kommer att återkomma till upproret som fenomen och dess metoder men kan konstatera att det som tidningen *Flamman* skriver om skiljer sig inte nämnvärt från andra uppror, åtminstone inte i teorin, d.v.s. att de gör någon form av resning eller uppror mot det som uppfattas som en felaktig norm eller förhållande.

Svenska militär strategisk doktrin definierar bl.a. reguljära styrkor och irreguljära styrkor. ”*Reguljära styrkor* är de militära och polisiära styrkor som organisatoriskt utgör en del av den styrande makten i en stat eller statsliknande enhet. Styrkorna skall stå under befäl, nationellt eller multinationellt, som är ansvarigt för sina underlydande och de skall vara underkastade ett internt disciplinärt system. *Irreguljära styrkor* är sådana styrkor som organisatoriskt och rättsligt inte utgör en del av den styrande makten i en stat eller statsliknande enhet. Exempel på sådana styrkor kan vara vissa gerillagrupper, milisförband, fristyrkor, skyddskårer, partisanförband, terrorister, kriminella organisationer eller privata militära företag.”³² Detta är en definition på reguljära och irreguljära och den viktigaste skillnaden är den avseende vem det är som kontrollerar våldet. För de reguljära styrkorna är det staten som utövar kontroll medan den irreguljära inte inordnar sig under staten. Gerillarörelser eller uppror har just som mål att göra uppror, att vända sig emot statsmakten, då denna inte har samma uppfattning om hur ett land skall styras och förvaltas. Detta har under lång tid varit drivkraften bakom gerillarörelser.

Mao Tse-tung skriver i sin bok *On Protracted War*, att ett uppror eller gerilla krig är, precis som titeln på boken anger, ett utdraget krig i tid räknat. Detta är en effekt av att upprorsrörelsen är svagare än sin motståndare, det råder en obalans eller asymmetri, framförallt militärt och inledningsvis i ett uppror. P.g.a. detta behöver upproret bygga upp sin styrka innan de militärt kan besegra sin motståndare och detta tar tid då de saknar resurser och normalt inte kan nyttja öppna kanaler för styrkeuppbyggnad och logistiska flöden. Mao har i detta fall delat upp upprorets olika skeden i tre delar, den strategiska defensiven, strategisk jämvikt och strategisk offensiv. De metoder som kännetecknar ett uppror kommer att var mest framträdande i den första och den andra fasen, då upproret väljer att möta sin motståndare på ett för honom okonventionellt sätt. I denna första fas väljer dessutom upproret sina strider och undviker större slag med sin motståndare då de inte besitter en militär styrka för att kunna genomföra detta. Metoderna som används är utspridning av upprorets styrkor över stora ytor, d.v.s. de presenterar hotet var än motståndaren befinner sig. Striden genomförs som nålstick på motståndaren med en snabb framryckning, följt av en snabb tillbakaryckning. Mao anger att upproret inte skall strida från fasta platser eller grupperingar i syfte att undgå

³¹ Hämtad 20081203 från, <http://www.flamman.se/inrikes.php?id=5718>

³² *Militärstrategisk doktrin*, (2002), Försvarsmakten, Stockholm, s.27

bekämpning.³³ Detta resonemang ger en bra bottenplatta till definitionen om vad gerillakrig är och vilka metoder som detta fenomen nyttjar. En modern teoretiker inom detta område är den franske officeren David Galula med erfarenheter från bl.a. Kina, Indokina och Algeriet.

Galula skriver bl.a. om upprors natur och dess karaktär i boken *Counterinsurgency Warfare, Theory and Practice* och jämför eller likställer uppror med revolutionära krig och krigföring. Ett uppror eller ett revolutionskrig är oftast en inomstatlig angelägenhet även om det brukar finnas mellanstatliga eller externa aktörer i konflikten. En intressant aspekt på denna form av krig är att den ena parten inte kan starta kriget före den andra. I ett reguljärt krig kan den eller den andra parten inleda striderna men i ett upprorskrig väljer upproret när de vill för upp kriget på nästa nivå och starta det, medan de som är satta att bekämpa upproret kan inte påbörja kriget utan att ha en motståndare, vilket innebär att upproret måste blotta sig för sin motståndare innan denne kan inleda sin upprorsbekämpning.³⁴

Galula skriver vidare att upproret är, precis som Mao uttrycker det, ett utdraget och långt krig som följer ett antal steg i syfte att nå ett antal övergripande målsättningar och för att slutligen kunna omkullkasta den rådande statsledningen och dess administration. Utdraget blir det eftersom upproret saknar flera väsentliga resurser som krävs för att kunna omkullkasta den sittande makten och tiden åtgår till att bygga upp en väpnad organisation. Vissa uppror tenderar att aldrig ta slut eller finna en politisk lösning. Precis som Mao skriver Galula att det råder en asymmetri mellan upproret och de som är satta att bekämpa den samma. Han skriver att upproret är *ute* medan de som bekämpar det är *inne*. De som bekämpar upproret har allt, diplomatiskt erkännande, den legitima makten, jurisdiktion, kontroll över administration, polisväsendet, militären, finansiella resurser, industrin m.m., medan upproret i sig oftast står utanför detta och har ingenting eller mycket lite resurser i början av ett uppror. När det gäller abstrakta tillgångar är det ofta det motsatta. Upproret förfogar över ett mycket mäktigt fenomen, nämligen den ideologiska drivkraften som utgör fundamentet i dennes aktioner. Denna ideologiska drivkraft riktas mot det som är det viktigaste i ett uppror, befolkningen. Befolkningen ger upproret den legitimitet denna erfordrar och befolkningen behövs dessutom för att i slutet av upproret kunna erhålla någon form av politisk lösning. Denna politiska lösning är således beroende av hur befolkningen ställer sig till upproret, eller de som bekämpar upproret, eftersom befolkningen själv är målet med bägge sidors operationer. Det gäller för de olika sidorna att vinna befolkningens förtroende eftersom den politiska lösningen är så beroende av den samma.³⁵ Att vinna en befolknings *hearts and minds* är med andra ord ett djupt och ytterst ett mycket allvarligt menat påstående.

Galula tar upp ytterligare fenomen som är karaktäristiska för ett uppror. Nämnas bör, idag kanske en självklarhet men nog så viktig, att ett uppror i sig är mycket billigare i drift än att bekämpa det samma. Detta baseras på det faktum att det åtgår lite resurser för att åsamka stor skada, medan att förhindra att så sker, skydda intressen, erfordrar så mycket mer i form av resurser. Tiden som erfordras för att nå framgång samt att det blir kostsamt är kanske två parametrar som gör att regeringar som skall bidra till att bekämpa uppror noga överväger tiden som erfordras samt prislappen för insatsen. Det som driver upproret är ofta en ideologi,

³³ Tse-tung, Mao, (2001, 1967), *On Protracted War*, University Press of the Pacific, Honolulu, s.9f, 31 och 34-46

³⁴ Galula, David, (2006), *Counterinsurgency Warfare Theory and Practice*, Praeger Security International, Westport, s.1

³⁵ Ibid, s.2ff

en tro på en sak, vilken är upprorets absolut viktigaste drivkraft. Detta är, enligt Galula, upprorets enda tillgång inledningsvis.³⁶

Nagl skriver i sin bok, *Learning to Eat soup with a Knife, Counterinsurgency Lessons from Malaya and Vietnam*, att lågintensitetskonflikter (*low-intensity conflict*) har under historien varit mer förekommande än konventionella krig där stater har fört krig mot stater. Nagl skriver vidare att de som tidigare förde krig mot staten, gjorde uppror, betraktades som kriminella eller banditer istället för kombattanter som utövade irreguljär krigföring. Enligt Nagl var det införandet av nationalism som de facto gjorde denna krigföring legitim. Huvuddragen i gerillakrigföring är att gerillan eller upproret undviker motståndarens militära styrkor medan de genomför attacker mot baser och logistikstöd från oväntat håll.³⁷ Ett aktuellt exempel från insatserna i Afghanistan är Talibanerna som ytterst effektivt attackerar NATOs logistikstöd som transporteras in från Pakistan till Afghanistan. De har bl.a. slagit ut en större bas för underhåll inne i Pakistan under december 2008.³⁸

John Nagl skriver i förordet till Galulas bok att upproret har politisk kontroll över en del av befolkningen och som ett resultat av detta en sköld att gömma sig bakom för att kunna attackera sin konventionella motståndare när han så önskar. Uppror är en tävling mellan upproret och regeringsmakten om befolkningens stöd. Befolkningen utgör dessutom det hav som upprorsmännen simmar i.³⁹

Detta resonemang utvecklar Sir Rupert Smith i sin bok *Utility of Force*, som ett av de karakteristika som är gällande för hur krigföring genomförs idag. Smith anger sex stycken karaktäristika som idag är gällande för samtida konflikter. Flera av dessa, enligt mig tre av dem, har tydliga kopplingar till upprorskriget och dess karaktär. Enligt Smith strider vi idag bland befolkningen och inte på stridsfältet. Han skriver även, precis som Galula, att upproret behöver befolkningen som gömställe. Upprorsmännen rör sig bland befolkningen som träden i skogen även om upprorsmännen skulle vara en minoritet i samhället i övrigt.⁴⁰ Den andra jag vill ta upp som är gällande idag i stor utsträckning är att konflikterna är tidlösa, de tar med andra ord karaktären av utdragna och långa upprorskrig som saknar en möjlig snabb avslutning.⁴¹ Den tredje är att motståndaren ofta utgörs av en icke stat.⁴² Syftet med denna uppsats är inte att belysa dagens krig och konflikter och deras natur och karaktär utifrån Smith teorier, men detta korta utdrag visar att det som svenska förband har att möta i Afghanistan idag har flera av upprorets och de samtida konflikternas karaktärer och det är för detta vi skall vara utbildade, övade och väl förberedda.

Exempel på metoder eller stridsteknik som ett uppror kan nyttja sig av är exempelvis, IED (*Improvised Explosive Device*)⁴³, överfall på svagt försvarade baser eller förband⁴⁴, attackera

³⁶ Galula, David, (2006), *Counterinsurgency Warfare Theory and Practice*, Praeger Security International, Westport, s.6ff

³⁷ Nagl, John, 2005, *Learning to Eat soup with a Knife, Counterinsurgency Lessons from Malaya and Vietnam*, The University of Chicago Press, Chicago, s.15f

³⁸ Hämtat 20090210 från, http://nyhetskanalen.se/1.756517/2008/12/07/talibaner_satte_eld_pa_nato_lastbilar

³⁹ Galula, David, (2006), *Counterinsurgency Warfare Theory and Practice*, Praeger Security International, Westport, s.viii

⁴⁰ Smith, Rupert Sir, (2006), *The Utility of Force The Art of War in the Modern World*, Penguin Books, London, s.278f

⁴¹ Ibid, s.289

⁴² Ibid, s.301

⁴³ Hämtat 20090213 från, http://www.svd.se/nyheter/inrikes/artikel_1870735.svd

civil administration och/eller hjälpporganisationer ⁴⁵, underhållslinjer ⁴⁶ och rena terrorattentat⁴⁷. FS 15 blev under sin tid utsatt för tre allvarliga attacker. Den första den 31/10 2008 då förbandet utsattes för en IED under ett patrulluppdrag samt den 7/11 och 8/11 2008 då de utsattes för eldgivning med bedömt finkalibrig ammunition respektive ett eldöverfall med pansarbrytande ammunition. ⁴⁸

I detta kapitel har jag beskrivit fenomenet uppror, dess natur och karaktär. Jag har även skrivit om de likheter som idag finns mellan vad vi skulle kalla samtida krig, uppror och upprorsbekämpning. Denna kunskap är viktig att ha med sig under insatser i bl.a. Afghanistan då detta ger en bild av hur situationen är och vad det kan vara för drivkrafter som påverkar utvecklingen i landet. Det viktigaste är kanske ändå att det behövs utbildning, teori, om uppror för att kunna bygga upp denna kunskap och förståelse för varför det ser ut som det gör.

I det kommande kapitlet kommer jag att beskriva hur uppror bekämpas med en direkt metod. Denna metod kan liknas vid den traditionella metoden att föra krig, d.v.s. att det är militära styrkor som möts och utkämpar en kamp i syfte att påtvinga den andre sin egen vilja genom att fysiskt bekämpa den andres stridskrafter. Nästa kapitel syftar således även till att redogöra för hur uppror skulle kunna bekämpas men även att operationalisera variabel nummer tre, upprorsbekämpning med en direkt metod.

2.2.3 Hur bekämpas upproret med en direkt metod?

”Ett utdraget krig som gagnat staten har aldrig utkämpats”⁴⁹

Sun Zi

Nagl skriver i sin bok, *Learning to Eat soup with a Knife, Counterinsurgency Lessons from Malaya and Vietnam*, att det finns två olika metoder att angripa upprorsbekämpning. Den ena är att nyttja en indirekt metod där kampen om befolkningens stöd står i centrum medan den andra, direkt metod, står för en våldsammare och konventionell insats där det gäller att fysiskt förinta motståndaren eller upproret.⁵⁰ Carl von Clausewitz skriver att det finns endast ett medel i kriget och det är striden.⁵¹ Clausewitz uttalande skulle kunna förstås utifrån att det är endast genom militära stridskrafter en motståndare kan bekämpas. Det är den direkta metoden jag kommer att diskutera i detta kapitel.

Nagl ger exempel ur den brittiska doktrinen för upprorsbekämpning som säger bl.a. att en direkt utnötningsmetod är ett alternativ för upprorsbekämpning. Kraftiga tvångsåtgärder

⁴⁴ Hämtat 20090213 från, http://www.svd.se/nyheter/inrikes/artikel_2084837.svd

⁴⁵ Hämtat 20090213 från, http://www.svd.se/nyheter/utrikes/artikel_2266667.svd

⁴⁶ Hämtat 20090213 från, http://www.svd.se/nyheter/utrikes/artikel_2162667.svd

⁴⁷ Hämtat 20090213 från, http://www.svd.se/nyheter/utrikes/artikel_2076075.svd

⁴⁸ Samtal med kompanichefen FS 15, Försvarmakten, 20090213, samtalsanteckningar finns i författarens ägo.

⁴⁹ Zi, Sun, (1999), *Sun Zis krigskonst*, Försvarshögskolan, Stockholm, s.17

⁵⁰ Nagl, John, (2005), *Learning to Eat soup with a Knife, Counterinsurgency Lessons from Malaya and Vietnam*, The University of Chicago Press, Chicago, s.26

⁵¹ Clausewitz, Carl von (2002), *Om kriget*, Bonnier Fakta Bokförlag, Stockholm, s.50

nyttjades av bl.a. Tyskland under andra världskriget och Saddam Hussein nyttjande av bl.a. stridsgas mot kurderna i norra Irak får anses vara moderna exempel på hur en stat bekämpar uppror med hård metod. Denna beskrivning har dock den baksidan att inget liberalt demokratiskt land skulle ställa upp på dessa metoder idag. Den brittiska doktrinen menar att dessa hårdhänta metoder inte har något utrymme i dagens moderna upprorsbekämpningsoperationer. Dessutom talar statistiken emot utnöttningskrig inom ramen för upprorsbekämpning. Nagl skriver att den amerikanske översten Harry Summers har uttrycket det som att, "A war is a war is a war". För att kunna besegra en fiende är det endast nödvändigt att besegra dess militära styrkor. Denna trossats är baserad på ett Joministiskt synsätt som baseras på krigen med Napoleon under 1800 talet. Arméer från västvärlden har under lång tid försökt att bekämpa uppror med rötter i den lokala befolkningen på samma sätt som man har bekämpat reguljära arméer. Detta resulterar ofta i mycket stora förluster bland befolkningen då upproret som ett led i sin taktik, nyttjar befolkningen för skyl och skydd.⁵²

I boken Gerilla utan gränser skriver Werner Hallweg om gerillakrig och ger flera historiska exempel på hur länder förhöll/förhåller sig till hur ett uppror eller gerilla skall bekämpas. Hallweg skriver att den tyska taktiken på Balkan var att genomföra konventionella offensiver för att slå ner de jugoslaviska partisanerna. Mellan åren 1941-1944 genomförde Tyskland inte mindre än sju regelrätta offensiver utan att för den skull komma närmare en seger över partisanerna som hela tiden vek undan för de tyska styrkorna för att sedan genomföra motanfall.⁵³ Det Tyskland försökte göra var helt enkelt att fysiskt bekämpa partisanerna på samma sätt som de bekämpade reguljära enheter. Konventionella metoder mötte i detta fall okonventionella metoder vilket inte gav någon större effekt för de tyska stridskrafterna.

Upproret i Algeriet är intressant ur två aspekter, det första är att Frankrike gick mycket hårt åt de algeriska upprorsmännen. Fransmännen nyttjade inledningsvis övervägande konventionella metoder men lärde sig allteftersom att strida med upprorets metoder. Det andra är att fransmännen dock lyckades med att förvägra upprorets slutliga militära seger, men de lyckades inte att med det som upproret lyckades med, att vinna befolkningens stöd.⁵⁴ Algeriet blev som bekant inte en del av Frankrike utan en egen nation. Den slutliga politiska segern gick med andra ord till Algeriet då landet blev självständigt 1962. Upproret nådde sitt mål.

I USA togs det fram en handbok, Operationer mot gerillastridskrafter, som gavs ut i februari 1951. Denna handbok har metoder som kan tillskrivas en indirekt metod men att det överskuggande är dock den direkta metoden. Det är gerillans militära förband som är i fokus och målet för operationerna. De fientliga och inringade gerillastridskrafterna skall förintas, skriver Hahlweg.⁵⁵

Ett modernare exempel är hämtat från Sovjetunionens anfall och kamp mot det afghanska upproret som varade mellan 1979 och 1989. Kriget kan indelas i två skeden. I det första skedet försökte Sovjetunionen begränsa sin ambition till strategiska nyckelområden såsom områden för underhåll och urbana respektive industriella områden samt de vägar som band samman dessa. Detta visade sig svårt vilket medförde att den sovjetiska armén övergick till att genomföra ett antal konventionella offensiver mot Mujaheddin fästen över hela Afghanistan.

⁵² Nagl, John, (2005), *Learning to Eat soup with a Knife, Counterinsurgency Lessons from Malaya and Vietnam*, The University of Chicago Press, Chicago, s.26-28

⁵³ Hahlweg, Werner, (2003), *Gerilla krig utan fronter*, P.A. Norstedt & Söner, Stockholm, s.134

⁵⁴ Ibid, s.172f

⁵⁵ Ibid, s.201

Under denna period, som sträckte sig fram till 1982, nyttjade Mujaheddin gerilla taktik. Under denna period nyttjade även Sovjet flygstridskrafter, vilket fick den effekten att de civila dödsoffren steg, boskap dödades, åkermark och hus förstördes. Sovjetunionen inledde då skede två som innebar den brända jordens taktik vilket i Afghanistan fick effekten att de civila offren blev fler och ökade på den ström av flyktingar som tog sin tillflyktsort till Pakistan. Denna taktik eller strategi för att besegra upproret skadade Mujaheddins infrastruktur och gjorde avbräck i deras krigföringsförmåga.⁵⁶ Detta stycke som endast beskriver en del av operationen i Afghanistan som Sovjetunionen genomförde ger dock en insikt och förståelse för hur en militär styrka kan nyttja konventionella metoder för att slå ner ett uppror.

Dagsaktuellt exempel är Israels senaste krig mot Gazaremsan och Hamas. Det palestinska upproret slås ned med en brutal militär kraft och har en stark militär prägel medan de incitament som skulle kunna nyttjas för att vinna över befolkningen till Israels fördel nyttjas inte alls, åtminstone inte i den mediabevakning som fanns under det senaste kriget. Israels operation i Gaza kan dock utgöra ett exempel på hur uppror skulle kunna slås ner med konventionella metoder, med fokus på kinetisk energi, fysisk förstörelse och överväldigande styrkor.⁵⁷ Förutom att kriget blossar upp till och från är konflikten mellan israeler och palestinier att betrakta som ett *protracted* och lågintensivt krig.

Kersti Larsdotter skriver en intressant artikel i tidskriften *Small Wars and Insurgencies* septembernummer 2008 att det som bland militärteoretiker kallas en robust respektive mjuk metod är föremål för en diskussion och debatt. Robust metod definieras i artikeln som *show of force* medan mjuk metod definieras som *minimum force*. Larsdotter problematiserar kring det faktum att mjuk metod har under lång tid ansetts vara den metod som är bättre. Detta baseras bl.a. på de skillnader som råder mellan amerikansk respektive brittisk metod i Afghanistan. Den amerikanska anses representera den robusta metoden medan den brittiska representerar den mjuka och den senare är den som ofta förordas bland militärteoretiker. Mjuk metod anses ha bättre möjligheter att lyckas än robust i *Peace Support Operations* och upprorsbekämpningsoperationer. Detta understryks idag i gällande amerikanska och brittiska doktriner.⁵⁸

Larsdotters undersökning jämför effekterna av den tyska styrkan i Afghanistan och dess robusta metoder med de brittiska mjuka. Enligt hennes undersökning är det ingenting som säger att den mjuka metoden skulle vara bättre än den robusta.⁵⁹ Det jag fokuserar på i denna del av uppsatsen är inte vilken metod som anses vara bäst utan skillnaden i olika metoder. Enligt mig är den stora skillnaden mellan tysk och brittisk metod inte själva metoden utan snarare styrkornas sammansättning och numerär. D.v.s. de nyttjar samma indirekta eller mjuka metoder, där stödet till och från den lokala befolkningen är ett tydligt definierat mål med operationen och ett sätt att komma åt upproret. (Detta är inte den svenska uppgiften för förbanden men enligt mig är det som förbanden de facto gör i sin strävan att stödja den

⁵⁶ Arreguin-Toft, Ivan, "How to lose war on terror A comparative analysis of counterinsurgency success and failure", I: *Understanding Victory and Defeat in Contemporary War*, (2007), red: Ångström, Jan och Duyvesteyn, Isabelle, Routledge, Oxon, s.155f

⁵⁷ Hämtat 20090211 från, http://www.svd.se/nyheter/utrikes/artikel_2380091.svd samt http://www.svd.se/nyheter/utrikes/artikel_2303147.svd

⁵⁸ Larsdotter, Kersti, (2008), "Exploring the utility of armed force in peace operations: German and British approaches in northern Afghanistan" I: *Small Wars & Insurgencies Vol. 19, No. 3, September 2008*, Routledge, Taylor & Francis Group, ISSN 0959-2318, s.352f

⁵⁹ Ibid, s.366

afghanska regeringen.) Skillnaden mellan tyska och brittiska förband i Afghanistan utgörs av den skillnaden som idag är gällande för hård respektive mjuk metod i en västeuropeisk kontext, då den konventionella metoden, att fysiskt bekämpa uppror med reguljära styrkor på motsvarande sätt som Sovjetunionen eller Israel gjorde respektive gör, inte är aktuellt. Skillnaden ligger i att den robusta metoden har något större numerär jämfört med den mjuka, lite mer skyddsutrustning och dessutom återfinns det en mer heltäckande (*comprehensive*) sammansättning i den samma, men steget är långt till att den övergripande målsättningen med insatserna skulle vara att fysiskt bekämpa upprorsmännen. Målet för deras insatser är befolkningen.⁶⁰ Ur ett traditionellt perspektiv är inte detta en beskrivning av den direkta metoden, oavsett ledningsnivå, som är det som beskrivs i Larsdotters artikel utan snarare de metoder som framkommer i Mao, Galula och Nagls teorier om hur uppror skall föras och bekämpas än de som representeras av Sovjetunionen och Israel. Nyansskillnaderna, som är små, finns dock vilket jag visat ovan. Men det kan också vara så att denna, våldsamma metod har sin plats i modern upprorsbekämpning inom ett begränsat område i syfte att nå framgång på en viss plats där upprorsmännen är separerade från befolkningen och direkt metod är möjlig utan att för den skull orsaka skador bland icke kombattanter. Det är också som så att strid kan alltid uppkomma och då är det till slut stridsutbildningen som fäller avgörandet, d.v.s. hur duktig soldaten är i att hantera sina vapensystem, hur pass väl- och samövat är förbandet för de uppgifter de löser samt hur pass väl är chefer övade i en multinationell miljö där samordning genom befäl och samverkan ofta sker på ett annat språk och med andra termer än det som är av tradition i respektive hemland. Den direkta metoden, om än använd inom ramen för en indirekt insats, är med andra ord, en del i modern upprorsbekämpning och *Peace Support Operations*. Alla förband måste kunna hantera det som är den svenska Försvarsmaktens unika kompetens, väpnad strid. Den indirekta metoden gör inte denna kunskap inaktuell, snarare innebär dagens komplexa situationer att soldaterna och förbanden måste ha en större palett att nyttja och en djupare kunskap då dagens moderna insatsmiljöer är mycket komplexa och svåra att verka i. Detta skulle kunna leda till att det som krävs är utbildning, utbildning och åter utbildning, då detta är det enda sättet att hantera situationen eftersom att alternativet att inte vara förberedd och välövad inför dessa insatser definitivt inte för oss närmare ett lyckosamt slut vare sig för uppgiftens lösande eller eget skadeutfall. Ett annat alternativ är att inte sätta in svenska förband i operationer inom ramen för FN, NATO och EU men detta torde i dagens politiska kontext vara uteslutet som alternativ. Det enda alternativet som kvarstår är att förlänga utbildningstiden. En lösning skulle kunna vara att nyttja kontraktsanställda soldater eller yrkessoldater för denna typ av uppgifter då utbildningsmängden och tiden som åtgår för detta är svår att ge en värnpliktig med en starkt begränsad utbildningstid, vare sig det rör sig om grundläggande utbildning eller den missionsspecifika utbildningen. Om detta finns det olika uppfattningar.

I detta kapitel har jag beskrivit hur uppror kan bekämpas med en direkt metod. Stöd för detta har framförallt funnits i historiska exempel och artiklar. Intressant är också att det de facto finns mycket lite litteratur om den direkta metoden, kopplat till upprorsbekämpning, då den är den metod som har nyttjats av flera av de större militärmakterna genom åren. Detta kan bero på att denna metod inte skiljer sig från hur en styrka bekämpar en reguljär motståndare vilket skulle göra att en stor del av den idag existerande militär teorin skulle vara applicerbar på denna typ av krigföring. Om detta finns det dock delade meningar.

⁶⁰ Larsdotter, Kersti, (2008), "Exploring the utility of armed force in peace operations: German and British approaches in northern Afghanistan" I: *Small Wars & Insurgencies Vol. 19, No. 3, September 2008*, Routledge, Taylor & Francis Group, ISSN 0959-2318, s.360-362

Om den indirekta metoden finns det förhållandevis mycket skrivet, men de teorier och förhållningssätt som redovisas i litteraturen har inte nyttjats i någon större utsträckning förrän i dag och då i samband med lanseringen av FM 3-24 och de amerikanska insatserna i Irak. Det skulle kunna vara så att militära befälhavare traditionellt inte vill eller inser inte vilka metoder som skulle kunna ge bättre effekter vid genomförandet av upprorsbekämpning. Helt klart är att de ”nya” metoder vi såg i norra Irak under General Petreus ledning är kanske början på något nytt. Den indirekta metoden kommer att presenteras närmare i det kommande kapitlet.

2.2.4 Hur bekämpas upproret med en indirekt metod?

”...the basic mechanism of counterinsurgency warfare...its essence can be summed up in a single sentence: Build (or rebuild) a political machine from the population and upward.”⁶¹

David Galula

John Nagl skriver i förordet till Galulas bok att det primära i konventionell krigföring är att kraftsamla dina stridskrafter till tid och rum för att förgöra fienden medan nyckeln till framgång i upprorsbekämpning [med en indirekt eller mjuk metod, min anm.] är kraftsamling av informationsinhämtningen för att erhålla information om upprorsmännen från den lokala befolkningen. Den som bekämpar ett uppror är i mycket stort behov av information och underrättelser om upproret.⁶²

I förordet till Galulas bok anger Nagl vidare att de tre skeden som en upprorsbekämpningsinsats nyttjar sig av. För det första skall civilbefolkningen separeras från upprorsmännen med hjälp av vägspärrar, identifikationshandlingar och registrering av befolkningen. Steg två är att de upprorsbekämpande styrkorna skall garantera befolkningen säkerhet genom att träna upp lokala säkerhetsstyrkor som sedan bemannar vägspärrar och genomför registreringen av befolkningen. Det är således befolkningens säkerhet som är i fokus och inte att jaga upprorsmän i syfte att bekämpa dessa. Slutligen, det tredje steget, innebär att regeringen i landet ifråga genomför ett antal informationsoperationer riktade mot upproret. Informationen för detta är inhämtat via ett långt och nära samarbete med lokalbefolkningen.⁶³ Det är således med en mjukare och indirekt metod som upproret enligt Nagl skall bekämpas och den konventionella kinetiska bekämpningen är ett ”nödvändigt ont” snarare än ett medel en befälhavare nyttjar först.

Nagl anger vidare att underrättelser får en mycket framskjuten plats i denna typ av insats eller operation. Styrkorna, som kan vara omslutna eller verka tillsammans med befolkningen, blir inhämtare och analytiker och enligt Nagl nyckelfunktioner för att nå en slutlig seger. I denna typ av insats är inte den teknologiska överlägsenheten något att luta sig emot utan det är antalet soldater, *boots on the ground*, bland befolkningen som är det väsentliga. Endast genom

⁶¹ Galula, David, (2006), *Counterinsurgency Warfare Theory and Practice*, Praeger Security International, Westport, s.95

⁶² Ibid, s.vii

⁶³ Ibid, s.viii

dessa kan styrkan erhålla den informationen som är så viktig för operationens genomförande men också sprida information inom ramen för informationsoperationer.⁶⁴ För att kunna upprätthålla säkerheten åtgår det mycket soldater. Galula anger att det går tio till tjugo soldater på varje upprorsman eller kvinna.⁶⁵

I *Learning to Eat soup with a Knife, Counterinsurgency Lessons from Malaya and Vietnam*, skriver Nagl att den indirekta metoden i hur bekämpa uppror är baserad på en bättre förståelse för Mao Tse-tungs teorier och revolutionskrigets natur. Samtidigt som upprorets beväpnade styrkor attackeras, anger den indirekta metoden det som avgörande att bekämpa stödet till upproret från befolkningen. Den indirekta metoden bekämpar upproret med att fokusera på att skilja befolkningen från upproret och att ta bort dess stöd som krävs för att de skall kunna utmana statsapparaten. Denna metod skiljer sig således från den direkta i vad som är i fokus eller *main focus* med uppdraget och enligt Nagl är denna metod mer framgångsrik i längden. När upprorets flöden av resurser och underrättelser är avstängd kan de lätt tvingas till att lägga ned vapnen eller bekämpas av säkerhetsstyrkor med stöd av lokalbefolkningen. Att vinna detta stöd är det kritiska momentet i en upprorsbekämpningskampanj.⁶⁶

Larsdotter skriver om den mjuka metoden eller om *minimum force*. Larsdotter anger de brittiska styrkorna i Afghanistan som ett exempel på en nation som har en stark tro på denna metod och att det är att beteckna som britternas igenkänningsmärke avseende upprorsbekämpning.

I diskussionen tidigare avseende de tyska förbanden i Afghanistan var det viktigt att göra ett förtydligande avseende skillnader i en direkt respektive en indirekt metod, som beskriver övergripande hur en operation skall genomföras, dess *modus operandi*. Den direkta metoden kan inte nyttjas men konventionella krigföringsmetoder kan nyttjas och är de facto det militära medlets adelsmärke. D.v.s. den yttersta våldsanvändningen.

I Larsdotters artikel blir således skillnaden liten avseende britternas och tyskarnas medel och metoder. Enligt mig nyttjar de samma metoder men lite olika medel. De tyska förbanden har lite större förbandsenheter än britterna, en högre skyddsnivå och att de representerar fler förmågor än i britternas något mindre patruller. Befolkningen är dock bägge styrkors huvudintresse, och inte att bekämpa upprorsmännen. De brittiska förbanden närmar sig lokalbefolkningen via lokala guvernörer, polischefer, träffa by äldste eller genom att ha en rådgivande och övervakande roll för den nationella afghanska armén och den nationella afghanska polisen, rådgivande i samband med avvapning av olika grupper samt att vara med vid olika officiella ceremonier.⁶⁷ På motsvarande sätt genomför de tyska förbanden sin verksamhet med huvuduppgifter som att möta nyckelpersoner i ledande ställning på olika nivåer men också deltagande vid olika officiella ceremonier. Även rena säkerhetsuppgifter ingår.⁶⁸

⁶⁴ Galula, David, (2006), *Counterinsurgency Warfare Theory and Practice*, Praeger Security International, Westport, s.ix

⁶⁵ Ibid, s.7

⁶⁶ Nagl, John, 2005, *Learning to Eat soup with a Knife, Counterinsurgency Lessons from Malaya and Vietnam*, The University of Chicago Press, Chicago, s.28f

⁶⁷ Larsdotter, Kersti, (2008), "Exploring the utility of armed force in peace operations: German and British approaches in northern Afghanistan" I: *Small Wars & Insurgencies Vol. 19, No. 3, September 2008*, Routledge, Taylor & Francis Group, ISSN 0959-2318, s.359-361

⁶⁸ Ibid, s.361-363

Detta är bra exempel på den indirekta metoden. Utifrån en samtida liberal demokratisk kontext är det således mjuka metoder och den indirekta metoden som båda dessa länder nyttjar om än att de tyska styrkorna nyttjar en mer robust sammansättning och uppträdande. Skillnaderna finns dock, vilka presenterats ovan. Dessa båda är exempel på den idag rådande teorin om hur upprorsbekämpning skall gå till. Sammantaget ger Larsdotters artikel en bra bild av indirekt metod och hur den utifrån olika länders förståelse och nyttjande kommer till användning.

David Kilcullen har i sin artikel *Twenty-Eight Articles, Fundamentals of Company-level Counterinsurgency*, angett budord eller faktorer till den kompanichef som skall bekämpa uppror i en samtida kontext. Befolkningen står i centrum för insatsen vilket innebär att förbandet måste känna till spelplanen. Känn befolkningen, topografin, ekonomin, historien, religionen och kulturen i det område som förbandet skall verka i. Kilcullen menar att chefer och soldater skall bli experter inom det egna området som förbandet verkar i. Ett annat budord Kilcullen tar upp är att kunskapen om upproret i sig, d.v.s. det måste finnas en analys avseende situationen och det övergripande problemet inom det insatsområde som är aktuellt. Vilka är upprorsmännen, vad är det som driver dem och hur tänker de? Kunskapen om motståndaren är mycket viktig i denna typ av insatser, i annat fall kommer de inte att kunna lokaliseras. Kilcullen anser även att vikten av underrättelsetjänst är absolut vital. Utan den kommer detta inte att fungera. Han beskriver det som att skjuta din fiende är enkelt, men att hitta honom är i stort sett omöjligt. En upprorsbekämpningsoperation är underrättelsedrivna, d.v.s. du är beroende av underrättelser för att verksamheten skall kunna genomföras. Inom ramen för att kunna inhämta underrättelser behövs det språkutbildning på bredden och flertalet tolkar på förbandet i syfte att kunna nyttja varje enhet och tillfälle för informationsinhämtning. Kilcullen trycker hårt på att utbildningen av förband och soldater skall fokuseras på grundläggande färdigheter, som skjutskicklighet, hur genomföra patruller, säkerhet under förflyttning och under halt. Detta kan verka banalt men att utbildningen och träningen på lägsta nivå är det som kommer att löna sig då den övergripande indirekta metoden bygger på kontakter med befolkningen och denna uppgift löses bäst genom att förbandet är påläst och utbildat för dessa möten. Träningen skall dessutom vara på den lägsta nivån, d.v.s. omgång och gruppnivå är den nivå som skall tränas. Upprorsbekämpning är grupp och plutonchefens krig anser Kilcullen.⁶⁹

Det som Kilcullen skriver är troget Mao Tse-tungs och David Galulas teorier. Det intressanta budskapet som Kilcullen ändå lyfter fram är att han aktualiserar det som ofta glöms bort avseende indirekt metod och det är att soldater, officerare och förband behöver även öva och träna konventionell strid, de grundläggande färdigheterna som utgör ett militärt förband. Det okonventionella är att det behövs utbildning och färdigheter i att kunna hantera lokalbefolkningen, prata med byäldste m.m. och kunna erhålla sådan information för att operationen skall ta ett steg framåt. Underrättelser är som nämnts tidigare absolut avgörande för operationer av denna karaktär.

Algeriet är ett exempel på hur en upprorsrörelse kan bekämpas med indirekt metod. Detta exempel nyttjades även under den direkta metoden då de franska förbanden nyttjade konventionella metoder i sin jakt på upproret. Men en grupp franska officerare, med erfarenheter från Indokina, utvecklade dock metoder som kopierade de metoder som gerillan i

⁶⁹ Hämtat 20090217 från, <http://smallwarsjournal.com/documents/28articles.pdf>, s.1-4

Algeriet själva nyttjade. Bland de viktigaste slutsatserna de drog var att befolkningen var en av de viktigaste faktorerna i ett krig där motståndaren är ett uppror. De studerade och analyserade även Mao Tse-tungs skrifter i syfte att komma fram till hur bekämpa en gerilla. Deras taktik kom att kallas *guerre révolutionnaire*. En av orsakerna till att fransmännen misslyckades var dock att de helt enkelt saknade tillräckligt med trupp.⁷⁰

Malaysia är ett exempel på hur ett uppror kan bekämpas med en indirekt metod. Detta är den operation som Nagl framställer som en modell för hur en operation kan genomföras och hur den militära organisationen kan lära sig under själva genomförandet hur hantera erfarenheter och nya lärdomar.

Under 2003 tjänstgjorde jag under ett år i Kashmir som militärobservatör och kommentarerna nedan baseras på observationer, iakttagelser samt samtal med huvudsakligen engelskspråkiga och relativt välbärgade kashmirer som oftast framhöll att självständighet för hela Kashmir är det enda rätta. Kashmir utgör dock ett lågintensivt krig som vi inte läser om så ofta är det krig som pågår i Himalaya, Karokaram och Hindukush bergen, mellan Indien och Pakistan. I den indiskkontrollerade delen av Kashmir har den indiska staten lyckats till del att bekämpa den lokala gerillan eller upproret. Detta har genomförts enligt metoderna för indirekt metod. Bl.a. har staten infört en mycket större poliskår, som är rekryterad lokalt, val genomförs i regionen till det egna lokala parlamentet och att befolkningen upplever att den indiska centralmakten och det lokala parlamentet tar deras problem på allvar. Detta har sammantaget bidragit till en säkrare och mer stabil situation i den indiska delen av Kashmir. Samtidigt har den lokala gerillan marginaliserats då deras stöd bland befolkningen har minskat, då den lagligt tillsatta maktapparaten har visat sig vara ett bra alternativ till upproret. Intressant med denna konflikt är att den pågått sedan 1947, ungefär lika länge som konflikten mellan Israel och palestinier.

Ett annat dagsaktuellt exempel skulle kunna vara den del av insatserna i Afghanistan som är föremål för denna uppsats. Vinna befolkningens förtroende framträder i litteraturen som en av hörnstenarna i en modern operation där ett uppror skall bekämpas. Den amerikanska upprorsbekämpningsdoktrinen fastställer att kärnan i upprorsbekämpning är kampen om befolkningens stöd och att skyddet av den samma och dess välmående är avgörande för en framgångsrik upprorsbekämpningskampanj.⁷¹ Detta medger i sin tur att förbandet kan få tillgång till informationen om upprorsmännen.

Även inom svensk utrikes- och biståndspolitik har detta uppmärksammats under den senaste mandatperioden. Regeringen avser att knyta bistånd närmare de svenska förbanden i syfte att det skall bli mer synligt och uppenbart vad svenska förband och Sverige de facto bidrar med. Idag går ett betydande understöd till den Afghanska centralregeringen som sedan får besluta om hur dessa pengar skall nyttjas. Kopplingen till den svenska insatsen blir i detta fall mycket tunn om ens märkbar. En tydligare koppling mellan bistånd och militär insats skulle med dessa teorier som grund skapa bättre förutsättningar för att den militära delen av *Security Sector Reform* i Afghanistan vilket i sin tur skulle kunna innebära att de lyckas med sin uppgift att skapa förutsättningar för den afghanska regeringen att upprätthålla en säker och hållbar utveckling i landet. Befolkningen skulle helt enkelt ges stöd och skydd, inte bara i teorin utan också högst påtagligt med detta synsätt. Det finns naturligtvis även kritiker till

⁷⁰ Hahlweg, Werner, (2003), *Gerilla krig utan fronter*, P.A. Norstedt & Söner, Stockholm, s.173f

⁷¹ *The US Army and US Marine Corps Counterinsurgency Field Manual U.S. Army Field Manual No. 3-24 Marine Corps War fighting Publication No. 3-33.5*, 2007, The University of Chicago Press, Chicago, s.51

detta och bl.a. läkare utan gränser har tagit upp detta i debattartiklar i svensk media.⁷² Även detta skulle kunna vara ett bra exempel på hur den hårda militära styrkan ges en mer mjuk framtoning i och med att uppgifterna inte är traditionella militära uppgifter som exempelvis ta, slå och bekämpa utan mer av samverka med, inhämta informationen och understödja den humanitära insatsen i området.

En erfarenhet som togs upp under FS 15 erfarenhetsseminarium var att vi, svenskar med en erfarenhet i *Peace Support Operations*, har en fallenhet för indirekta eller mjuka metoder inom ramen för upprorsbekämpning. Sverige har en tradition av detta från bl.a. krigen och insatserna på Balkan under 1990 talet och början på 2000 talet. Exempelvis har svenska förband vanligtvis lätt för att genomföra patruller till fots med understödjande fordon som släpar ett tiotal meter bakom, bära vapen på ryggen och att nyttja annan huvudbonad än hjälm i syfte att nedtona den militära attityden och inbjuda till kontakter med civilbefolkning för att kunna erhålla information om bl.a. stämningar bland befolkningen och om upprorets stöd hos allmänheten.⁷³ Detta kan anses vara självklarheter men har förbandet och dess personal ingen utbildning i eller erfarenhet i *Peace Support Operations* är det inte lika självklart. Dessutom måste den metod som väljs styras av det rådande läget vilket innebär att denna indirekta metod kanske inte alltid lämpar sig så väl. Ställföreträdande chefen för FS 15 uttryckte det som att denna mjuka ansats är ”det vi är bra på”.⁷⁴ Våldet finns definitivt med även i indirekt metod men det står inte i centrum, utgör inte *criteria for success* utan endast ett medel att ta till då situationen så erfordrar.

Jag har i detta kapitel beskrivit hur uppror bekämpas med en indirekt metod. Skyddet av befolkningen, att isolera dessa från upprorsmännen och att inhämta information om dessa är några av nyckelfaktorerna i den indirekta metoden. Precis som Kilcullen skriver får inte de grundläggande färdigheterna glömmas bort i den indirekta metoden, men helt klart är att befolkningen står i centrum och det om deras *hearts and minds* som uppror respektive de som bekämpar upproret strider om.

I nästa kapitel kommer jag att operationalisera mina variabler i syfte att definiera vad det är som de är avsedda att mäta, d.v.s. vad är det jag kommer att undersöka i de olika dokumenten i kapitel tre.

2.3 Analysinstrument

De fyra variablerna definieras och operationaliseras i detta kapitel. De valda variablerna för min fortsatta undersökning är delvis baserade på de studiefrågor som ligger till grund för denna uppsats samt den diskussion och belysning som har besvarat de fyra första studiefrågorna. Den femte studiefrågan, som ger svar på den övergripande problemformuleringen, kommer att analyseras i kapitel tre.

2.3.1 Lessons learned, variabel 1

Lessons learned processen avser att ta tillvara på de erfarenheter som ett förband erhåller före, under och efter en insats och att implementera dessa i verksamheten. Denna variabel, som

⁷² Hämtat 20090210 från, <http://blogg.svd.se/ledarbloggen?id=5016>

⁷³ *The US Army and US Marine Corps Counterinsurgency Field Manual U.S. Army Field Manual No. 3-24 Marine Corps War fighting Publication No. 3-33.5*, 2007, The University of Chicago Press, Chicago, s.79f

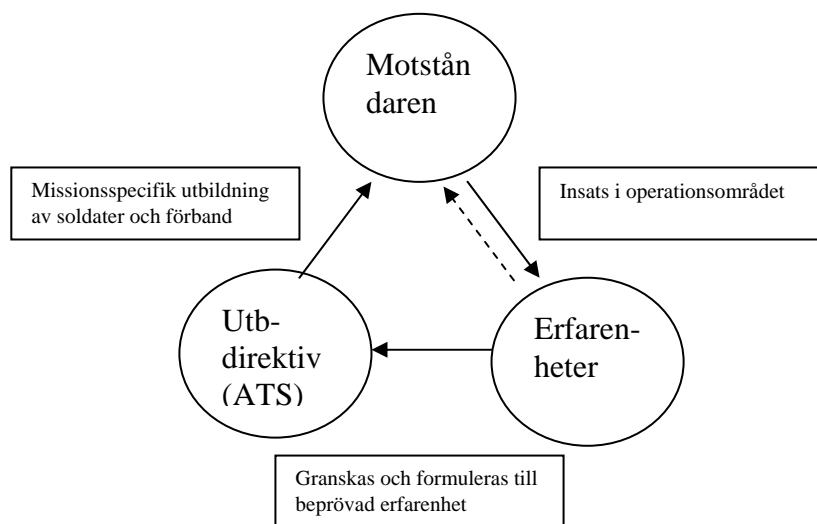
⁷⁴ Kommentar av ställföreträdande chefen FS 15 under FS 15 erfarenhetsseminarium, 20081211, anteckningar finns i författarens ägo.

baseras på två indikatorer, avser att undersöka huruvida denna process framgår eller inte i de styrande dokumenten.

Detta kan exempelvis göras genom att det framgår i dokumenten vad det är som är erfarenheter från tidigare missioner, genom erfarenhetsseminarier som leds av högre ledningsnivå eller att tidigare förband är med och utbildar kommande missionsenheter. En annan viktig del i detta är hur dessa erfarenheter omhändertas. Kommer erfarenheterna direkt från tidigare insatta förband eller är det erfarenheter som har formulerats och som kritiskt granskats i syfte att kunna erhålla beprövad erfarenhet, då denna har en högre tillförlitlighet och än den tidigare? Ytterligare en aspekt på detta skulle kunna vara hur pass god tillgängligheten är på dessa erfarenheter.

Modellen nedan representerar de två olika vägarna för hur erfarenheter kan komma det nya förbandet till del. Förutom att förbandet själv lär sig under genomförandet är det framförallt från den tidigare styrklan erfarenhet överförs eller från den utbildning som förbandet får före insatsen. Modellen har presenterats tidigare under kapitel 2.2.2. Det jag kommer att undersöka i styrdokumenterna är om det finns en *lessons learned* process angiven i de undersökta dokumenten samt om erfarenheter nyttjas i utbildningen.

Figur C, visar hur en erfarenhetsprocess skulle kunna presenteras

Variabel 1 *Lessons learned* är således uppbyggd av två stycken indikatorer som sorterar under *lessons learned*. Dessa indikatorer är efter ovanstående diskussion:

- Finns det en process för hur ta tillvara på erfarenheter?
- Nyttjas erfarenheter i utbildningen?

2.3.2 Uppror, variabel 2

Ett stöd för denna variabel är vad de klassiska författarna som Mao Tse-tung och Galula men även moderna författare som Nagl och mer handgriplig litteratur som Kilcullen skriver. Variabeln kommer att undersöka om det genomförs utbildning i uppror inom ramen för svensk soldat- och förbandsutbildning. Vad har upproret för natur och karaktär samt vilka metoder och medel nyttjas. Denna utbildning är generell. Det bör även genomföras utbildning som är kopplad till det specifika området. Denna utbildning är väsentlig för att kunna förstå

bakgrunden till konflikter och varför miljön ser ut som den gör i de idag förekommande insatsområdena. Variabel två undersöker således fenomenet uppror samt om det finns utbildning avseende den lokala situationen där förbandet skall verka. I detta ingår dessutom utbildning i exempelvis kultur, språk, historia och politik.

Variabel 2 uppror har följande tre indikatorer:

- Genomförs det generell utbildning i ett upprors natur och karaktär?
- Genomförs det generell utbildning i de medel och metoder som ett uppror nyttjar?
- Genomförs det specifik utbildning om upproret i det aktuella operationsområdet?

2.3.3 Bekämpning av uppror med direkt metod, variabel 3

Bekämpningen av uppror med direkt metod innebär att upproret skall slås ned genom att fysiskt angripa upprorsmännen och deras organisation enligt en traditionell definition. Den direkta metoden beskriver dels på låg nivå hur ett uppror kan bekämpas men den avser också hur bekämpningen av uppror kan genomföras utifrån ett strategiskt perspektiv, d.v.s. själva idén med hela insatsen. Detta perspektiv blir med andra ord, precis som vid andra insatser med militära maktmedel, avgörande för hur metoderna utvecklas på lägre nivåer. Jag har tidigare problematiserat avseende denna definition då den helt enkelt inte är adekvat och realiserbar utifrån ett liberalt demokratiskt synsätt, men den är trots detta ett alternativ och utgör ett av två olika angreppssätten, vilket i sin tur definierar att de två olika metoderna.

Det är metoderna för hur bekämpningen av uppror på lägre ledningsnivåer skall genomföras som är i fokus för denna uppsats. Det är med andra ord mer frågan om huruvida metoderna som utbildas på i Sverige är adekvata, realiserbara och fullständiga utifrån motståndaren som finns i Afghanistan. En annan benämning av denna variabel är därför konventionella metoder och med detta avses konventionell eller traditionell stridsutbildning på grupp, pluton och kompani nivå.

Även om insatsen har en irreguljär karaktär i en mycket komplex miljö erfordras det utbildning i konventionella metoder då detta är grunden för all militär verksamhet och utgör dessutom Försvarens unika kompetens, d.v.s. förmågan till väpnad strid och samordning av förband. Under FS 15 tid i Afghanistan visades det under bl.a. attackerna i november 2008 att konventionell stridsutbildning är ett måste och detta får aldrig glömmas bort i den allmänna diskussionen om vi skall tränas för rena stridsuppgifter eller Peace Support Operations eller upprorsbekämpning för den delen. Dessutom finns det alltid inslag av konventionella metoder, inte minst i den sista av Maos tre faser, då gerillan de facto går över till en konventionell krigföring. Utifrån den diskussion som presenterades ovan skulle en tabell avseende upprorsbekämpning och den direkta metoden se ut som nedan.

Tabell C sammanfattar indikatorer för den direkta metoden

	Direkt (Konventionella metoder)
Mål för operationen	<i>Bekämpa upprorsstyrkor</i>
Modus Operandi	<i>Strid</i>
Stridsteknik	<i>Samordning av förband</i>

Bekämpa upprorsstyrkor skulle kunna innebära att det ingår utbildning i hur understöd av flygstridskrafter leds för att kunna bekämpa en utpekad motståndare. Det kan också vara att förbandet skall kunna genomföra anfall i syfte att bekämpa en motståndare. För det tredje skulle det kunna innebära att den larmstyrka som finns utbildas i att sättas in med korta tidsförhållanden och med lite förberedelser för att understödja annat förband eller genomföra insatser på egen hand.

Strid skulle kunna innebära att förbandet ges utbildning i olika stridssätt, anfall och försvar samt att de kan genomföra olika stridsuppgifter, ex. ta, försvara och skydda samt genomföra åtgärder vid sammanstöt eller mineldöverfall.

Samordning av förband innebär att förbandet som helhet kan uppträda i grupp och pluton enheter men att de dessutom har en träning och utbildning i att uppträda i kompanis ram och högre i syfte att utgöra en slagkraftig styrka med understöd från andra nationer. Chefer skall kunna samordna de olika ingående förbanden i tid och rum.

2.3.4 Bekämpning av uppror med indirekt metod, variabel 4

Den indirekta metoden har som huvudfokus den lokala befolkningen och befolkningens stöd för den pågående insatsen mot upproret. Genom att närma sig den kommer flera effekter att utkristalliseras. Bl.a. kommer den så viktiga informationen om upproret och upprorsmännen att göras mer tillgänglig än tidigare. Informationsinhämtningen är således av mycket stor vikt i den indirekta metoden för att kunna identifiera och lokalisera upprorsstyrkorna. För detta krävs okonventionella metoder, d.v.s. metoder som militärer traditionellt inte nyttjar. Den indirekta metoden är mjukare i sin framtoning då dess huvudsakliga verksamhet inte är strid utan flera andra verksamheter såsom, möten med lokalbefolkning, förtroendeskapande samtal med lokal officiell personal samt deltagande i olika officiella ceremonier. Detta genomförs i huvudsak i små enheter och patruller.

Sammanfattningsvis ger detta en komplett tabell avseende variabel tre och fyra och som ser ut på följande sätt.

Tabell D sammanfattar indikatorer för direkt och indirekt metod

	Direkt (Konventionella metoder)	Indirekt (Okonventionella metoder)
Mål för operationen	<i>Bekämpa upprorsstyrkor</i>	<i>Vinna befolkningens stöd</i>
Modus Operandi	<i>Strid</i>	<i>Informationsinhämtning</i>
Stridsteknik	<i>Samordning av förband</i>	<i>Små självständiga förband</i>

Exempel på indirekta metodernas indikatorer kan vara för hur befolkningens stöd skall vinnas. Detta kan göras i samverkan med olika stödinsatser för den lokala befolkningen, kopplat till svenskt bistånd. Andra förtroendeskapande åtgärder skulle kunna vara möten och samtal med civila makthavare, bistå och skydda befolkningen vid påfrestningar från upproret.

Informationsinhämtning behöver utbildas på i syfte att kunna få flera som kan agera som inhämtare på fältet. Kunskaper i hur dessa processer och rapporter skall utformas är likaledes viktigt i syfte att kunna hantera den information som kommer in till staber och högkvarter. Informationsinhämtningen kan t.ex. ske med hjälp av samtal, möten eller observationer.

Små självständiga förband erhålls genom att detta tränas på under utbildningen och att chefer på högre nivåer lär sig leva med att de inte kan ha minutkontroll över alla insatta enheter utan att de verkar i området genom de uppdrag de tilldelas. Chefer på lägre nivåer måste således ha en mycket stor förståelse för stridsmiljön och det övergripande målet och syftet med insatserna. (Uppdragstaktik.)

I upprorsbekämpning förekommer olika metoder inom direkt respektive indirekt metod, men denna tabell ändå kan ses som en indelning som ger en grov uppdelning i upprorsbekämpningsmetoder och dess olika karaktärer beroende på den övergripande strategin för insatsen. Alla tabeller är som bekant vanskliga då de förenklar men samtidigt gör de att förståelsen och kunskapen om något förhållande växer eller att en analys av styrande dokument går att genomföra. Dessa indikatorer är således de jag kommer att undersöka efter i de granska dokumenten.

2.3.5 Fastställda variabler för kommande undersökning

Det jag kommer att undersöka i styrdokumenterna är om de redovisade indikatorerna på respektive variabel återfinns i dokumenten. Dessa elva indikatorer är de som jag avser att nyttja i den analys som nu följer av de tre dokumenten som skall studeras.

Tabell E sammanfattar analysverktygets variabler med indikatorer

Variabel	Indikatorer
1. <i>Lessons learned</i>	• <i>Finns det en process för hur ta tillvara på erfarenheter?</i>• <i>Nyttjas erfarenheter från tidigare insatser i utbildningen?</i>
2. Uppror	• <i>Genomförs det generell utbildning i ett upprors natur och karaktär?</i>• <i>Genomförs det generell utbildning i de medel och metoder som ett uppror nyttjar?</i>• <i>Genomförs det specifik utbildning om upproret i det aktuella operationsområdet?</i>
3. Direkt metod (konventionella metoder)	• <i>Bekämpa upprorsstyrkor</i>• <i>Strid</i>• <i>Samordning av förband</i>
4. Indirekt metod (okonventionella metoder)	• <i>Vinn befolkningens stöd</i>• <i>Informationsinhämtning</i>• <i>Små självständiga förband</i>

I detta kapitel har jag operationaliserat mitt analysverktyg med dess variabler. I det kommande kapitlet avser jag att inledningsvis beskriva de granskade dokumenten för att därefter genomföra själva undersökningen om FS 15 erhöll en ändamålsenlig utbildning.

3 Erhöll FS 15 en ändamålsenlig utbildning?

3.1 En beskrivning av granskade dokument

3.1.1 FSS, Grundläggande krav avseende förmåga på soldater och sjömän

Försvarsmaktsgemensamma krav på förmåga hos soldater och sjömän (FSS) 2008 års utgåva (FSS), är ett styrdokument som reglerar ”de utbildningsmål som samtliga värnpliktiga ska uppnå under sin grundutbildning”. För att kunna söka vidare till Försvarsmaktens Utlandsstyrka eller till vidareutbildning, ska målen i detta dokument vara uppfyllda. FSS utkommer vart tredje år. Det idag gällande dokumentet är gällande till 2011. Denna skrift distribueras i först hand via Försvarsmaktens intranät, detta ”för att på ett enkelt sätt kunna användas i planering, genomförande och utvärdering av utbildning”.⁷⁵ Detta dokument anger således den minsta gemensamma nämnaren för de soldater och sjömän som utbildas i Försvarsmakten. Målen som FSS anger skall vara uppnådda senast vid tidpunkten för soldatens eller sjömannens utryckning.⁷⁶

3.1.2 Regementsorder 717, rotationsutbildning FS 15

Regementsorder 717, rotationsutbildning FS 15 reglerar den utbildning som det uppsatta förbandet FS 15 skall erhålla innan förbandet roterar ner till insatsområdet. ”Denna order reglerar verksamheten inom såväl som utom Livgardet avseende rotationsutbildning för FS 15 våren 2008.” Chefen för Livgardet är den som är ansvarig för rotationsutbildning och all insatsutbildning inom Försvarsmakten. Utbildningen på Livgardet planeras och genomförs av den Internationella utbildningsenheten med stöd av Försvarsmaktens övriga förband, skolor och centra. Det är C IntUtbe som ansvarar för FS 15 rotationsutbildning med stöd av regementets stab och övriga enheter inom Livgardet.”⁷⁷ Delar ur RegO 717 är en direkt överföring från ATCH utbildningsdirektiv för FS 15. I min analys av de skilda styrdokumenterna kommer jag att ange vad som är taget ur vilket dokument samt om det är samma skrivelser i bägge kommer skrivningen att redovisas endast en gång vilket då anges. En del utbildningar är endast för vissa specifika befattningshavare medan andra utbildningar är sådana att all personal skall genomföra dessa. Vem utbildningen avses för anges vid respektive tillfälle.

3.1.3 ATCH utbildningsdirektiv för FS 15

”Utbildningsdirektivet omfattar FS15 och skall ligga till grund för planering, genomförande och uppföljning av utbildning i Sverige avseende ATS del av Utlandsstyrkan.” Efter detta operativa sammanhang presenteras allmänna bestämmelser avseende den kommande utbildningen samt vilka tidsförhållanden som gäller. Därefter presenteras den organisation

⁷⁵ Försvarsmaktsgemensamma krav på förmåga hos soldater och sjömän (FSS) 2008 års utgåva (FSS), (2008), HKV beteckning 19 200:650 19, Försvarsmakten, Stockholm, s.3f

⁷⁶ Ibid, s.7

⁷⁷ Regementsorder 717, rotationsutbildning FS 15, LG beteckning 19 190:9146, (2007), Försvarsmakten, bil 1, s.2

som utbildningen har att ta hänsyn till, d.v.s. FS 15, samt de utbildningsmål som utbildningen skall uppnå. Slutligen genomförs bl.a. efterarbete och en utvärdering av utbildningen.⁷⁸

Dessa tre styrdokument är de dokument som ligger till grund för min undersökning och kommer i det kommande kapitlet att analyseras utifrån mitt analysverktyg.

3.2 Förekomst av variablerna i de studerade dokumenten

3.2.1 Förekomst av variabel 1, *lessons learned* tillvaratas erfarenheter

3.2.1.1 Finns det en process för hur ta tillvara på erfarenheter?

I FSS finns en punkt i dokumentet som anger att soldaten eller sjömannen ska kunna delta i utvärderingar av karaktären ”insats-/uppdragsutvärdering”.⁷⁹ Detta är något som soldaten skall bibringas i utbildningen. Det är naturligtvis absolut avgörande vad en läsare lägger i detta begrepp och vad det skulle kunna innebära, men med en extensiv tolkning skulle detta kunna vara den koppling till *lessons learned* som finns i detta dokument.

I RegO 717 och ATCH utbildningsdirektiv framgår det att personal ur den tidigare missionen, FS 13 och den då pågående FS 14, skall medverka i utbildningen av FS 15.⁸⁰ Detta ger vid handen den process som skall nyttjas för att erfarenheterna skall komma det nya förbandet tillgodo. Det är med andra ord en direkt överföring av erfarenheter från nyss hemroterade enheter men även från den nu pågående verksamheten som skall användas i utbildningen av FS 15. Min analys ger att detta är ett tydligt exempel på hur erfarenhet nyttjas i utbildningen men att den inte lever upp till kraven för beprövad erfarenhet då den inte kritiskt granskas, ej heller formaliseras. Det är inte angivet i dokumenten att detta skall genomföras. Det finns med andra ord en risk med att erfarenheterna inte granskas eller formuleras innan de inarbetas i utbildningen. En risk är att de förutsättningar som rådde under en mission behöver per automatik inte gälla för nästkommande. Det kan naturligtvis vara fallet även om det sker en kritisk granskning och formulering av erfarenheterna innan de används i utbildningen, men riskerna att utbildningen ”glider ifrån” den analys av vad som är väsentligt i utbildningen enligt tidigare, är uppenbar. Ett begrepp som är vedertaget och ibland används för att beskriva detta fenomen är ”*mission creep*”.

Utbildningen av förband för utlandsstyrkan sker av hemkomna officerare och soldater samt att det genomförs ett erfarenhetsseminarium efter hemkomst, anordnat av ATS. Erfarenhetsseminariet fyller en viktig funktion vilket också de aktiva deltagarna från förband och staber uttrycker men att det samtidigt tar för lång tid från det att erfarenheter identifieras till dess att de är implementerade i utbildningen som en *lessons learned*. Denna process borde ”snurra på” fortare, i syfte att de dragna erfarenheterna som genom seminariebehandling och kritiskt granskande kan anses vara beprövade erfarenheter, för att erfarenheter snabbare skall komma förbanden till godo. I de granskade dokumenten, återfinns en process för omhändertagande erfarenheter men inte för att granska dessa och erhålla beprövad.

⁷⁸ ATCH Utbildningsdirektiv för FS 15, HKV beteckning 19 190:77332, (2007), Försvarmakten, s.1-18

⁷⁹ Försvarmaktsgemensamma krav på förmåga hos soldater och sjömän (FSS) 2008 års utgåva (FSS), (2008), HKV beteckning 19 200:650 19, Försvarmakten, Stockholm, s.18

⁸⁰ Regementsorder 717, rotationsutbildning FS 15, LG beteckning 19 190:9146, (2007), Försvarmakten, bil 1, s.2

3.2.1.2 Nyttjas erfarenheter från tidigare insatser i utbildningen?

FSS anger vad som en soldat eller sjöman skall kunna och detta baseras i stor utsträckning på erfarenheter samt lärdomar från det egna inhemska arvet men även andra nationer. Den militära professionen och utbildningen har vuxit fram under många år och det går kanske inte att i alla lägen ta fram vilken händelse eller historiskt exempel som bidrog till att en viss utbildning och varför den ser ut som den gör.

FSS uppdateras vart tredje år och det är lång tid ur aspekten att det genomförs sex stycken förbandsrotationer i Afghanistan och att det utbildas två till tre omgångar värnpliktiga under samma period. Ur det undersökta perspektivet, om svenska förband erhåller en ändamålsenlig utbildning, är detta för långa tidsperioder då värdefulla erfarenheter inte kommer utbildningen tillgodo. Å andra sidan är detta ett grundläggande dokument vilket i sin tur borde göra att dess giltighet gott och väl kan sträckas ut över tre år. Kompletteringar efter hand för att omhänderta nya erfarenheter eller att Sverige skall medverka i andra insatsområden, borde kunna implementeras under dokumentets giltighetstid och då komma utbildningen till godo. Det framgår dock inte om erfarenheterna nyttjas.

I RegO 717 framgår följande. "Erfarenheter från FS13 insats och FS14 rotationsutbildning skall tillvaratas."⁸¹ En utvärdering sker även av utbildningen inför ned rotation.⁸² Utvärdering och återkoppling skall ske efter genomförd utbildning.⁸³ Motsvarande skrivningar finner vi i ATCH utbildningsdirektiv då detta dokument ligger till grund för Livgardets och IntUtBE styrdokument.

Detta är tydliga skrivningar som avser att ta tillvara på de erfarenheter som tidigare förband har erhållit under både deras respektive rotationsutbildning men även under insats. Denna lösning ger en direkt överföring av erfarenheter som kanske annars inte skulle ha inarbetas då omloppstiderna för att inarbeta dessa är så pass långa att de inte kommer nästkommande förband till godo. Detta stöds av erfarenhetsseminariet för FS 15 i december 2008.⁸⁴

I dagens komplexa insatser är det av vikt att erfarenheter inarbetas tidigt i utbildningen för att ge soldaten och förbandet relevant och uppdaterad utbildning inför de insatser som han eller hon kan komma att göra inom ramen för en internationell insats. Jag gav tidigare ett exempel utifrån Nagls bok att det är viktigt att organisationer publicerar beprövade erfarenheter tidigt i syfte att delge organisationen som helhet de nyvunna erfarenheterna och inte invänta att dessa inarbetas i alla styrande dokument som reglerar utbildning, exempelvis doktriner.⁸⁵ Det som däremot kan fastställas är att i FSS framgår det inte om erfarenheter från verksamheten eller insatser nyttjas i utbildningen eller för den delen i dokumentet som sådant.

Min personliga erfarenhet och iakttagelse från övningar med värnpliktiga, både grundläggande övningar men även större övningar med värnpliktiga och förband, under den grundläggande utbildningen och den missionsspecifika, är att erfarenheter från utlandstjänst inarbetas ofta i utbildningen av den som är instruktör eller av den som planerar övningen.

⁸¹ *Regementsorder 717, rotationsutbildning FS 15*, LG beteckning 19 190:9146, (2007), Försvarsmakten, bil 1, s.13

⁸² Ibid, bil 2, s.2

⁸³ Ibid, Ubil 19.4, s.1f

⁸⁴ Kommentar av ATS/G7 under FS 15 erfarenhetsseminarium, 20081211, anteckningar finns i författarens ägo.

⁸⁵ Nagl, John, (2005), *Learning to Eat soup with a Knife, Counterinsurgency Lessons from Malaya and Vietnam*, The University of Chicago Press, Chicago, s. 6-14

Internationella scenarier nyttjas under övningsmoment och övningar sätts i en internationell miljö och då i en FN, NATO eller EU kontext.

I utbildningsdirektivet framgår även följande. "Utbildningsrekognosering genomföres preliminärt tillsammans med förbandsrekognosering i perioden vecka 750-804, i tre omgångar, där LG disponerar en plats per rek."⁸⁶ Detta är ytterligare ett exempel på att erfarenheter anses viktiga i utbildningen av förbandet. Det är således inte bara erfarenheter från hemvändande förband som tas med i utbildningen via den nyss hemkomna personalen utan det sker även en direkt överföring från pågående insatser till både de som utbildar men även till utvald personal i förbandet i sig. Det som förbandet erhåller i form av erfarenheter från den pågående insatsen är gällande vid den aktuella tidpunkten. Dessa erfarenheter borde dock även dem genomgå en kritisk granskning i syfte att inte föra in erfarenheter med "kort livslängd" i utbildningen såvida de inte bedöms vara gällande för det kommande förbandet. *Lessons learned* processen är med andra ord minst lika väsentlig när det gäller att utvärdera pågående verksamhet som genomförd när dessa erfarenheter är ett led i att erhålla en ändamålsenlig utbildning.

3.2.1.3 Sammanfattning *Lessons Learned* tillvaratas erfarenheter

Avsaknaden av beskrivna och identifierade erfarenheter i FSS samt avsaknaden av en kortare beskrivning av hur denna process skall genomföras gör att kopplingen till dagens insatser inte blir så tydlig som den annars skulle kunna ha varit. Dokumentet kan naturligtvis vara uppdaterat med erfarenheter ändå men *lessons learned* processen är inte omnämnd i dokumentet vilket är en brist.

RegO 715 och ATCH utbildningsdirektiv framhåller att erfarenheter skall nyttjas men inte hur erfarenheterna skall tillvaratas, förutom att hemroterade förband och de som genomför pågående insatser, skall nyttjas i utbildningen. Vad som de facto anses som erfarenheter och värda att föra vidare till andra förband är således mycket upp till den enskilde övningsledaren. Med största sannolikhet genomförs någon form av inofficiell "gradering" av erfarenheter då personalen som de facto genomför utbildningen ofta har egen erfarenhet från utlandstjänst. Men det finns ingen angiven process i dokumenten som styr hanteringen av dessa erfarenheter. En metod för hur hantera *lessons learned* processen borde finnas med redan i utbildningen i syfte att få ett förband som regelmässigt nyttjar detta för att förbättra sin egen verksamhet men också för att kunna minska handläggningstiden för denna process. Detta skulle vara ytterligare ett sätt att formalisera erfarenheterna, om det fanns en beskriven metod för *lessons learned*. Den muntliga överspridningen är väl fungerande men har brister och dessutom påtagliga risker utifrån ett teoretiskt perspektiv.

I detta kapitel har förekomsten av variabel ett, *lessons learned* undersökts i de granskade dokumenten. I nästa kapitel avser jag att undersöka huruvida variabel två, teoriutbildning om uppror förekommer i de nämnda dokumenten.

⁸⁶ ATCH Utbildningsdirektiv för FS 15, HKV beteckning 19 190:77332, (2007), Försvarmakten, s.2

3.2.2 Förekomst av variabel 2, teoriutbildning om uppror

3.2.2.1 Genomförs det generell utbildning i ett upprors natur och karaktär?

I RegO 717 eller ATCH Utbildningsdirektiv för FS 15, finner jag inte något i min undersökning som kan kopplas till uppror, dess natur och karaktär. Jag har tidigare skrivit att det genomförs rekognoseringsresor för förbandet som skall rotera ner, men även för de som skall utbilda förbandet innan rotation. Denna resa framstår, i detta sammanhang, som väsentlig då det inte regleras vilken utbildning som erhålls avseende upproret. Detta gäller även dess metoder och medel.

Förståelsen för vad det är som driver ett uppror, dess mål och syften bidrar till att ett förband väljer metoder och medel därefter vilket i sin tur förbättrar förbandets totala förmåga och inte minst förbättrar ett förbands förmåga till *Force Protection*, vilket alltid är en viktig del av insatserna.

Ett problem med denna analys är att jag inte ser hur specifika övningar ser ut och om det ingår delar som kan knytas till teoribildning av enskilda och förbandet. Övningar innehåller ofta bakgrundsinformation, som scenarier, information om den egna uppgiften samt en beskrivning av det händelseförlopp som utgör ramen för själva övningsmomentet eller övningen. I dessa genomgångar, eller orienteringar inför övningsmoment eller övningarna, kan delar av vad ett uppror har för natur och karaktär återfinnas. Då militära övning sätts in i ett sammanhang ger detta en ökad förståelse och kunskap. Men en formalisering av denna kunskap, en mer teoretisk utbildning av vad ett uppror är och vilka drivkrafter ett uppror har, generellt, skulle enligt min uppfattning, förbättra den enskildes och förbandets förståelse för uppror i allmänhet och för situationen i insatsområdet i synnerhet.

3.2.2.2 Genomförs det generell utbildning i de medel och metoder som ett uppror nyttjar?

Ett tydligt medel som upproret förfogar över är hemmagjorda sprängladdningar av skilda slag och denna utbildning är angiven i utbildningsdirektivet.⁸⁷ I RegO 717 framgår det att det skall ske en orientering om min- och IED hotet i Afghanistan. Detta gäller all personal.⁸⁸ Utbildning i att desarmera hemmagjorda laddningar s.k. IED genomförs som en befattningsutbildning för särskilt utsedd personal.⁸⁹ Detta är exempel på flera saker men kanske ändå mest avseende att detta är en metod som flera uppror nyttjar och det är inte bara kopplat till Afghanistan utan även till andra insatsområden, både tidigare, pågående och med största sannolikhet även kommande. Även om Afghanistan är angivet i utbildningsmålsättningen så är den generellt gällande och skulle kunna utgöra som exempel även på andra områden. Detta är således ett bra exempel på ett upprors medel och metoder som nyttjas i deras kamp för vad de vill uppnå. IED är ett billigt och relativt enkelt sätt att angripa den eller de som upproret vill bekämpa.

För det andra är det exempel på att *lessons learned* processen existerar då erfarenheter dras utifrån den verksamhet som bedrivs och att motståndarens stridteknik omhändertas genom

⁸⁷ ATCH Utbildningsdirektiv för FS 15, HKV beteckning 19 190:77332, (2007), Försvarmakten, s.8, 10

⁸⁸ Regementsorder 717, rotationsutbildning FS 15, LG beteckning 19 190:9146, (2007), Försvarmakten, Ubil 19.1, s.25f

⁸⁹ Ibid, Ubil 19.1, s.7f

olika åtgärder. I de olika styrdokumenterna är den teoretiska utbildningen avseende medel och metoder som upproret nyttjar, inte angivet mer än det som tagits upp ovan.

Det är möjligt att även annan utbildning är upplagd på det sättet att den speglar den motståndare som de kommer att ställas inför. Men även här vill jag understryka vikten av att få en utbildning i upprorets medel och metoder då individers och förbands *mindset* är viktigt för förbandets genomförande då miljön är komplex och svår att tolka. Inställningen och förståelsen är något som alla ingående delar i förbandet skall ha. Det är kanske t.o.m. så att traditionellt mjuka mål som underhållsenheter och stabsförband behöver detta i än större utsträckning då de normalt inte utsätts för miljön som MOT och skytteenheter i förbandet gör.

3.2.2.3 Genomförs det specifik utbildning om upproret i det aktuella operationsområdet?

I FSS framgår det att en soldat eller sjöman skall kunna beskriva den aktuella hotbilden mot det egna förbandet samt kunna agera med hänsyn till denna.⁹⁰ Om hotbilden definieras som motståndaren så är detta ett relevant utbildningsmål som bär mot att kunna förstå och identifiera motståndaren i den aktuella miljön. Eftersom detta avser den grundläggande utbildningen av soldater och sjömän skulle det kunna vara lämpligt att varje given utbildningssituation kan härledas till en internationell kontext eftersom det är det som är i fokus för Försvarsmakten idag. Återigen skapar en utbildning, med ett fokus på internationell tjänst, att förbanden förebereds tidigt för att kunna möta motståndaren i dennes terräng med en förståelse och kunskap om dennes drivkrafter, vilja och syfte. Förbandet ges även en förståelse för kultur, politik och historia.

Det är inte fel att utbildningen sätts i en kontext som är hämtad från de insatser som är pågående idag. Likadant gjordes under invasionsförsvaret. Varje övning var kopplad till ett angrepp från öst. Dagens utbildning borde därför på samma sätt vara, dels kopplad till försvaret av Sverige, men även till de aktuella operationsområden som ligger utanför Sverige. Då den senare inte utspelar sig på svenskt territorium, med den egna befolkningens stöd och i en miljö som är känd, borde denna utbildning och kontextuella ram vara av stor betydelse för det svenska försvaret och den utbildning som får mer resurser då den helt enkelt kräver mer utbildningstid p.g.a. sin komplexitet och svårighet.

I RegO 717 står det i en fotnot att insatsspecifik utbildning är ”utbildning för aktuell insats, t.ex. ROE, *Mine Awareness*, kultur, språk, *Force Protection* m.m.”⁹¹ ”Samtliga personal skall ha grundlagd förståelse för den aktuella min- och IED hotbilden som råder i norra Afghanistan. All personal skall kunna hantera en sammanstöt med IED. I utbildningen ingår bl.a. att pika sig ut från minerat område.”⁹² ”*Mine Awareness*” återfinns enligt ovan som eget utbildningspass och ROE utbildning återfinns inom ramen för LEGAL utbildningen för chefer.⁹³ Detta har delvis redan berörts men det framgår inte om det sker specifik utbildning om upproret i sig.

⁹⁰ Försvarsmaktsgemensamma krav på förmåga hos soldater och sjömän (FSS) 2008 års utgåva (FSS), (2008), HKV beteckning 19 200:650 19, Försvarsmakten, Stockholm, s.17

⁹¹ *Regementsorder 717, rotationsutbildning FS 15*, LG beteckning 19 190:9146, (2007), Försvarsmakten, bil 1, s.2

⁹² *Regementsorder 717, rotationsutbildning FS 15*, LG beteckning 19 190:9146, (2007), Försvarsmakten, Ubil19.1, s.25f

⁹³ *Ibid*, Ubil19.1, s.2

Delar av utbildningen som samtalsteknik och språkutbildning gör att förbandet borde kunna närma sig befolkningen på ett för uppgiften relevant sätt, men specifik utbildning avseende upproret sker inte i de dokument jag har analyserat. (Upprorets medel och metoder avseende IED undantaget.) Tidigare beskrev jag utifrån bl.a. Mao och Galula vad det är som driver ett uppror. Utbildningen skulle kunna omfatta vad upproret har för politiskt syfte, vad har de för övergripande målsättning, varför väljer de att strida som de gör, hur ser deras logistiska stöd ut, stödjer omkringliggande länder deras kamp mot centralmakten, vad har de för stöd bland befolkningen, vilka indikatorer finns i samhället på att situationen förändras till det bättre eller sämre m.m. Detta skulle ge förbandet ett *mindset* från lägsta till högsta nivå avseende vad det är för motståndare som de har att möta och varför denne ser ut som den gör. Detta behövs för att erhålla en god förståelse. Det är möjligt att detta återfinns i utbildningen och framgår i dokument som jag inte undersöker inom ramen för denna uppsats. Utbildningen anser jag är väsentlig för soldaternas och förbandets förståelse och kunskap om situationen i insatsområdet och därför borde denna utbildning framgå i de styrande dokumenten och det skall inte lämnas till genomförande organisation att själva bestämma ambition och innehåll avseende denna utbildning. Det finns inom Försvarmakten och Förvarshögskolan men även inom exempelvis svenska Afghanistan kommittén eller SIDA stora kunskaper om vad ett uppror är, dess drivkrafter, medel och metoder. En utveckling av detta har dock skett då FS 16 fick en dokumenterad utbildning i detta.⁹⁴

3.2.2.4 Sammanfattning teoriutbildning om uppror

Generell utbildning, natur och karaktär genomförs inte formaliserat enligt min undersökning. Jag har tidigare problematiserat kring detta ämne och har påvisat bristerna i själva undersökningen att teori om uppror kan ingå i olika övningar och det kan dessutom ingå i något annat dokument som jag inte har studerat. Men de studerade dokumenten är trots allt de som reglerar utbildning och dessa borde reglera den utbildning som skall genomföras i detta. Avseende medel och metoder är IED det som framgår i dokumenten.

I det undersökta materialet har exempel på missionsspecifik utbildning återfunnits, men inte som enskilda utbildningspass utan de ingår i annan utbildning och inte för alla personal. Denna utbildning borde formaliseras som annan utbildning i syfte att göra den kvalitetssäkrad och ge den utbildningen samma tyngd som övrig, eftersom den är av avgörande betydelse för insatsernas resultat och förbandet förståelse för miljön de har att verka i.

Jag har i detta kapitel undersökt om utbildning avseende uppror förekommer i utbildningen. I nästa kapitel avser jag att undersöka huruvida variabel tre, bekämpning av uppror med en direkt metod, ingår i utbildningen av soldater och förband under grundutbildningen och under den missionsspecifika utbildningen.

⁹⁴ Order ISU V842-843, (2008), PM för utbildning av FS 16, handling finns i författarens ägo.

3.2.3 Förekomst av variabel 3, bekämpning av uppror med en direkt metod

3.2.3.1 Bekämpa upprorsstyrkor

RegO 717 anger utbildningsmål för förbandet vad avser ”duglighet i att leda flygresurser samt att kunna eldreglera desamma.”⁹⁵ RegO 717 skriver vidare att skyttekompaniet i FS 15 skall ges utbildning i strid inom ramen för kompaniet. Detta genomförs upp till kompanis anfall och med understöd av CAS (*Close Air Support*).⁹⁶ Detta är en tydlig skrivning och som anger en hög ambition avseende förmåga i strid i upp till kompanis storlek. Flygstridskrafter är i sammanhanget ett kraftigt våldsmedel att ta till. Uppdraget är inte, som jag har problematiserat tidigare, att bekämpa uppror utan att bygga upp landet men kunskapen om detta behövs för att de facto kunna göra det om uppgiften förändras eller om situationen så kräver detta. Anfall signalerar också att det inte bara är frågan om försvar eller att dra sig ur en sammanstöt med en motståndare utan det är frågan om en offensiv handling. Denna utbildning kan anses ha mer att göra med en icke önskvärd utveckling av hur ett uppror kan bekämpas men det skall ses utifrån att detta är en metod av två och bägge metoderna har tillvägagångssätt som kan nyttjas inom ramen för den andra.

3.2.3.2 Strid

I FSS framgår det i kapitel tre som avhandlar de mål soldater och sjömän skall ha vid uttryckning, vad som kan härledas till strid. Exempelvis anger FSS att soldater och sjömän skall ges utbildning i strid från eldställning, soldats åtgärder vid sammanstöt men också att de skall kunna lösa uppgifter inom ramen för en bevakningsstyrkas strid från stridsställning.⁹⁷ Detta är som tidigare på absolut lägsta och minsta gemensamma nämnares nivå men det är ett exempel på att FSS de facto anger att utbildning skall ske på detta och att det i sin tur motsvarar uppgifter inom ramen för uppgifter både inom och utanför Sveriges gränser.

I RegO 717 framgår det att intern repetitionsutbildning genomförs på de vapensystem som ingår i förbandet, exempelvis kulspruta modell 90, 40mm granattillsats och prickskyttegevär 90.⁹⁸ RegO 717 anger vidare att skyttekompaniet skall öva ett antal stridssituationer, bl.a. ta terräng med eget understöd och strid från stridsställning.⁹⁹ Därtill kan läggas det som nämndes redan ovan, anfall med understöd av CAS. ATCH utbildningsdirektiv anger att vakt- och eskortpluton ska kunna ta ” terräng i bebyggelse och i öppen kuperad terräng mot en lätt splitterskyddad motståndare med liten förmåga till eld och rörelse.”¹⁰⁰ MOT ges i förhållande till skyttekompaniet mer utbildning i strid på lägsta nivå och i situationer som är specifika för MOT teamets uppgifter och verksamhet. De ges exempelvis utbildning i grunder framryckning i byggnad samt utdragning ur möte.¹⁰¹ FS 15 ges utbildning i strid för samtliga ingående delar i denna undersökning. Skyttekompaniet med dess plutoner och grupper, vakt-

⁹⁵ *Regementsorder 717, rotationsutbildning FS 15*, LG beteckning 19 190:9146, (2007), Försvarmakten, Ubil 19.1, s.39

⁹⁶ *Ibid*, Ubil 19.1, s.38

⁹⁷ *Försvarmaktsgemensamma krav på förmåga hos soldater och sjömän (FSS) 2008 års utgåva (FSS)*, (2008), HKV beteckning 19 200:650 19, Försvarmakten, Stockholm, s.17

⁹⁸ *Regementsorder 717, rotationsutbildning FS 15*, LG beteckning 19 190:9146, (2007), Försvarmakten, Ubil 19.1, s.19-20

⁹⁹ *Ibid*, Ubil 19.1, s.36

¹⁰⁰ *ATCH Utbildningsdirektiv för FS 15*, HKV beteckning 19 190:77332, (2007), Försvarmakten, s.8

¹⁰¹ *Regementsorder 717, rotationsutbildning FS 15*, LG beteckning 19 190:9146, (2007), Försvarmakten, Ubil 19.1, s.40f

och eskortpluton samt MOT ges utbildning i strid. Utbildningen de erhåller är dock anpassad för respektive förbandsstruktur och uppgifterna de skall klara av.

3.2.3.3 Samordning av förband

RegO 717 skriver att skyttekompaniet i FS 15 skall ges utbildning i strid inom ramen för kompaniet. Detta genomförs upp till kompanis anfall och med understöd av CAS (*Close Air Support*).¹⁰² Detta har nämnts ovan men i en annan kontext. I detta sammanhang är det frågan om samordning av förband som är intressant vilket genomförs.¹⁰³ I ATCH utbildningsdirektiv anges att kompaniet ska kunna ta ”anfallsmål i bebyggelse och i öppen terräng i dagsljus. Samordna eld och rörelse mot en lätt splitterskyddad motståndare med liten förmåga till eld och rörelse.” Dessutom ska de kunna ”leda sammansatt förband av kompani förstärkt med pluton från annan nation i minst 48h.”¹⁰⁴ Detta är återigen ett exempel på en hög ambition vilket kräver samordning och träning för att kunna genomföras. Båda dessa dokument lägger stor vikt vid att förmågan i strid skall erhållas.

3.2.3.4 Sammanfattning av bekämpning av uppror med en direkt metod

För att kunna genomföra direkt metod, som en övergripande strategi eller för att kunna ta till det yttersta våldsmedlet om situationen så kräver, anser jag att utifrån den analys som är gjord, fyller FS 15 de kriterier som är uppställda för denna variabel. Förbandet ges en utbildning i att direkt angripa upprorsstyrkor med bl.a. flygstridskrafter vilket får anses som ett kraftigt verktyg i att bekämpa upprorsstyrkor, men de ges också en utbildning i strid, upp till kompaninivå. De förband som uppträder i mindre enheter ges också utbildning i strid men utifrån att de inte har samma förmåga i att möta en motståndare som kompaniet och dessutom har andra uppgifter än skyttekompaniet, ser deras stridutbildning annorlunda ut.

I detta kapitel har analysen syftat till att undersöka om bekämpning av uppror med direkt metod ingår i utbildningen av förbanden. I det kommande kapitlet avser jag att undersöka huruvida den indirekta metoden ingår i den samma.

3.2.4 Förekomst av variabel 4, bekämpning av uppror med en indirekt metod

3.2.4.1 Vinn befolkningens stöd

Mediaträning och pressutbildning genomförs för chefer vid FS 15.¹⁰⁵ Enligt RegO 717 genomför gruppchefer ur vakt- och eskortpluton och skyttepluton utbildning i grundläggande samtalsträning med fraser på det lokala språket. Språkutbildningen och samtalsutbildningen syftar till att kunna skapa goda relationer med lokalbefolkningen samt att kunna inhämta information.¹⁰⁶ Dessutom skall samtliga personal ha en grundlagd duglighet att kunna ingå i en fordons- eller fot patrull.¹⁰⁷ Vidare står det att vakt- och eskortpluton ska kunna patrullera

¹⁰² *Regementsorder 717, rotationsutbildning FS 15*, LG beteckning 19 190:9146, (2007), Försvarsmakten, Ubil 19.1, s.38

¹⁰³ *Ibid*, Ubil 19.1, s.38

¹⁰⁴ *ATCH Utbildningsdirektiv för FS 15, HKV beteckning 19 190:77332*, (2007), Försvarsmakten, s.7

¹⁰⁵ *Regementsorder 717, rotationsutbildning FS 15*, LG beteckning 19 190:9146, (2007), Försvarsmakten, Ubil 19.1, s.1

¹⁰⁶ *Ibid*, Ubil 19.1, s.21

¹⁰⁷ *Ibid*, Ubil 19.1, s.28

inom område i syfte att skapa goda relationer med lokalbefolkningen.¹⁰⁸ Dessa utbildningsmål svarar alla mot denna indikator. Genom media, språkutbildning och samtalsutbildning samt att kunna patrullera och på så vis möta lokalbefolkningen uppfylls denna indikator. Det finns andra metoder för att vinna befolkningens stöd men dessa åtgärder torde ligga inom rimlighetens gräns avseende vad en militär styrka kan utföra.

ATCH utbildningsdirektiv anger att kompaniet skall kunna leda ”sök operationer tillsammans med Afghanska myndigheter så som *Afghan National Army (ANA)* och/eller *Afghan National police (ANP)*.”¹⁰⁹ Tidigare tog jag upp det faktum att enligt Galulas teorier skall de lokala säkerhetsstyrkorna genomföra arbetet i en upprorsbekämpningsoperation. Ur denna aspekt är detta att betrakta som en indirekt metod inom ramen för upprorsbekämpning. Det är de lokala styrkorna vi understödjer bl.a. i syfte att skapa legitimitet för den lokala styrande makten. Detta är ett sätt att visa att det är de afghanska myndigheterna som leder verksamheten i landet och att ISAF har en hjälpande och understödjande roll, allt för att vinna befolkningens stöd. Enligt Galula skall det politiska systemet byggas upp från folket. I detta fall är det kanske inte frågan om att bygga upp ett nytt system men det skulle kunna vara att skapa legitimitet för den styrande makten genom att visa befolkningen att den afghanska regeringen både kan och har förmågan att kontrollera det egna territoriet.

3.2.4.2 Informationsinhämtning

RegO 717 anger bl.a. följande. Grundläggande kurs i underrättelse- och säkerhetstjänst för underrättelsepersonal.¹¹⁰ Motsvarande utbildning skulle enligt tidigare resonemang behövas i större utsträckning då fler än de som bemannar stabens underrättelsefunktioner måste förstå vikten av samt hur underrättelsetjänsten fungerar. Informationsinhämtningen i sig driver en upprorsbekämpningsinsats. Samtalsteknik för Militärpolis och MOT framgår i dokumentet. Dessa enheter ska kunna planera och genomföra samverkan på olika nivåer och i olika miljöer. De skall dessutom kunna nyttja situationsanpassade samtalstekniker.¹¹¹ Detta är ett exempel på hur förband, i direkt kontakt med civila, organisationer eller officiella företrädare kan erhålla information och underrättelser om situationen som sådan men även om upproret. Enligt RegO 717 ges skyttepluton grundläggande duglighet i spaningstjänst.¹¹² Dessa båda utdrag visar på den vikt som läggs vid informationsinhämtning i syfte att kunna få en god uppfattning motståndaren i denna typ av insats.

Enligt RegO 717 ges chefer för MOT en fördjupad utbildning i att genomföra samverkan och därigenom inhämta underrättelser. Dessutom ges det vi dessa övningar en kunskap och förståelse för situationen och uppträdandet i insatsområdet.¹¹³ ATCH utbildningsdirektiv anger att MOT skall ha förmåga att ”samverka med polis, myndigheter, säkerhetsstyrkor och andra organisationer samt andra ISAF förband.”¹¹⁴ Vidare anger detta styrdokument att skytteplutonen ska kunna patrullera i syfte att skapa goda relationer samt indirekt inhämta information upp till fem dygn.”¹¹⁵ Detta understryker mitt tidigare resonemang om att

¹⁰⁸ ATCH Utbildningsdirektiv för FS 15, HKV beteckning 19 190:77332, (2007), Försvarmakten, s.8

¹⁰⁹ Ibid, s.7

¹¹⁰ Regementsorder 717, rotationsutbildning FS 15, LG beteckning 19 190:9146, (2007), Försvarmakten, Ubil 19.1, s.6

¹¹¹ Ibid, Ubil 19.1, s.17

¹¹² Ibid, Ubil 19.1, s.37

¹¹³ Ibid, Ubil 19.1, s.39

¹¹⁴ ATCH Utbildningsdirektiv för FS 15, HKV beteckning 19 190:77332, (2007), Försvarmakten, s.6

¹¹⁵ Ibid, s.9

kompaniet är mer inriktat mot stridsuppgifter medan MOT har samverkansuppgifter i syfte att inhämta information. I utbildningen återfinns utbildning situationen som sådan i insatsområdet samt hur de som förband kan och bör uppträda. Det är viktigt att denna kunskap finns vid förbanden då den inte bara genererar information utan den ger också en förhöjd säkerhet för det egna förbandet. Förtroendeskapande åtgärder vinner både befolkningen och ISAF på.

3.2.4.3 Små självständiga förband

Enligt RegO 717 genomför gruppchefer ur vakt- och eskortpluton och skyttepluton utbildning i patrulltjänst och det som avses är patruller till fots och med fordon.¹¹⁶ Dessutom skriver styrdokumentet att ”Samtlig personal skall ha en grundlagd duglighet att kunna ingå i en fordons- eller fotpatrull.”¹¹⁷ ATCH utbildningsdirektiv anger att MOT skall kunna ”utföra patrullering självständigt upp till sju dygn med långa avstånd till huvudgrupperingen.”¹¹⁸ Den största förbandsenheten det svenska bidraget till ISAF kan ställa upp med är ett kompani, eventuellt förstärkt med en till två plutoner samt eventuellt ytterligare stöd i form av flygunderstöd. I en militär kontext är detta inga stora förbandsenheter. I flera av de utbildningsmål som har analyserats ovan framgår det att den svenska enheten utbildas för att uppträda i små enheter. Då en av de viktigaste uppgifterna är att få befolkningens förtroende och samtidigt skydda densamma, är det en smal stig att gå på då en avvägning mellan förtroendeskapande åtgärder och skyddet för den egna styrkan. MOT teamen är dock de som organisatoriskt uppträder regelmässigt i små enheter och tränas för detta.

3.2.4.4 Sammanfattning av bekämpning av uppror med en indirekt metod

ATCH dokument fokuserar på den traditionella och konventionella striden men det finns inslag av den indirekta metoden. Detta understryks av ATS/G5 som de facto är ansvariga för framtagandet av ett detta styrdokument. ATS/G5 genomför en översyn av innehållet i utbildningsdirektivet i syfte att få ett mer heltäckande utbildningsdirektiv till stånd.¹¹⁹ Den lokala ordern som Livgardet och IntUtbE tar fram innehåller fler utbildningsmål än den som ATS levererar. I ATS framgår det exempelvis inte något om språkutbildning för personalen eller utbildning i den lokala kulturen. Å andra sidan uttrycker sig ATS i termer av förmågor men trots detta bör det redan från ATS vara analyserat vilka delar som bör ingå i utbildningen. Kultur, språk, ROE och religion samt historia är delar av kunskapsuppbyggnaden inför en insats i Afghanistan och de uppgifter som väntar. Sammantaget är denna variabel väl förekommande och representerad i det underlag som utgörs av de tre dokumenten och då främst i Livgardets och IntUtbE order RegO 717.

I detta kapitel har uppsatsen undersökt om bekämpning av uppror med en indirekt metod förekommer i utbildningen. I det kommande kapitlet avser jag att sammanfatta det som analysen av de tre dokumenten har givit.

¹¹⁶ *Regementsorder 717, rotationsutbildning FS 15*, LG beteckning 19 190:9146, (2007), Försvarmakten, Ubil 19.1, s.21

¹¹⁷ *Ibid*, Ubil 19.1, s.28

¹¹⁸ *ATCH Utbildningsdirektiv för FS 15, HKV beteckning 19 190:77332*, (2007), Försvarmakten, s.7

¹¹⁹ Samtal med ATS/G5, Försvarmakten, 20081119, samtalsanteckningar finns i författarens ägo.

3.3 Sammanfattning

Enligt min analys är det en stor skillnad i variabel ett och två å ena sidan och variabel tre och fyra å andra sidan. Dessa två variabler är inte konkret formulerade eller formaliserade och ger därmed inte en tydlig bild av att processen med *lessons learned* fungerar eller att utbildningen i vad uppror är finns med i utbildningen. Det är en brist att *lessons learned* processen inte nämns mer än att förband som roterar hem skall vara med i utbildningen av det blivande förbandet. Det framgår att erfarenheter skall omhändertas och att hemvändande förbands erfarenheter skall nyttjas i utbildningen av nya förband, men hur detta skall göras, vem som ansvarar samt var detta skall dokumenteras framgår inte. Det skulle kunna vara så att det finns rutiner för detta men det framgår inte av de studerade dokumenten. Likadant är det med upprorets natur och karaktär, dess medel och metoder och den specifika utbildning avseende upproret i insatsområdet. I en jämförelse med variabel ett är det bättre ställt med denna men att utbildningen avseende detta borde formaliseras i syfte för att skapa en god förståelse för de drivkrafter som finns bakom ett uppror. Mitt analysverktyg visar att det är relevant att utbilda i detta utifrån den litteratur som har studerats.

Alla ingående enheter i FS 15 ges lite av allt när det gäller direkt och indirekt metod. De förbanden som dock har som huvuduppgift att genomföra möten och samverka med lokala organisationer m.m. ges mer utbildning i detta, medan skytteförbanden ges mer utbildning i strid i pluton och kompanis ram. Detta kan ses som en effekt av att verksamheter tenderar att vilja ha både "livrem och hängslen". Men i en komplex och svår insats, som en upprorsbekämpningsoperation är, så krävs det mer av enskild men även av förbandet. Förutom att förband skall vara kunniga på den väpnade striden måste även de andra delarna i denna krigföringsmetod finnas på plats för att förbandet skall generera en god effekt. Sammantaget ger detta att FS 15 erhöll en ändamålsenlig utbildning men att det finns en utvecklingspotential avseende *lessons learned* och teoriutbildning om uppror.

I detta kapitel har uppsatsen undersökt om FS 15 erhöll en ändamålsenlig utbildning. Svaret på den övergripande frågan, om de svenska förbanden erhåller en relevant utbildning i förhållande till motståndaren de möter, får i det kommande kapitlet sin slutliga utformning. För att kunna strukturera svaret kommer jag att hålla mig till mitt analysinstrument i syfte att kunna återkoppla till inledningen på denna uppsats.

4 Avslutning

4.1 Svar på uppsatsens problemformulering

4.1.1 Erhåller svenska förband relevant utbildning i förhållande till motståndaren – en studie av FS 15 utbildning inför Afghanistan 2008.

4.1.1.1 *Lessons learned* tillvaratas erfarenheter?

De indikatorer jag hade för att svara på denna variabel var huruvida denna process existerar för att kunna tillvarata på erfarenheter samt om erfarenheter dragna från utbildningar och insatser nyttjas i utbildningen. Det finns en process för att tillvarata erfarenheter, men den har sina tillkortakommanden. För det första är en mer väldokumenterad spårbarhet avseende *lessons learned* att önska i syfte att kvalitetssäkra det som förbanden de facto utbildas på samt i lämplig utsträckning även spridas i större kretsar i syfte att påverka all utbildning av soldater och förband. Det som framfördes under FS 15 erfarenhetsseminarium var att ledtiderna från identifierade behov av förändringar av utbildningen tills dessa är implementerade i utbildningen är för lång. Enligt ATS är detta problem identifierat och arbete pågår med att omhänderta erfarenheter, att kritiskt granska dessa, för att sedan implementera dessa i utbildningen, framförallt den missionsspecifika. Under seminariet gavs det exempel på att FS 13's utvärdering och erfarenheter inte var hanterade enligt *lessons learned* snurran, detta ca ett år efter det att förbandet roterade hem från insatsområdet.¹²⁰ Behovet av en fungerande process för att omhänderta erfarenheter kan inte nog understrykas, framförallt när miljön för de insatta förbanden är så pass svårhanterlig som den de facto är i Afghanistan utifrån den aktuella motståndaren. Erfarenheter nyttjas dock i utbildningen vilket är en styrka. Detta har beskrivits tidigare och är något som frekvent nyttjas i utbildningen av förband. Officerare, med erfarenheter nyttjas i all utbildning, men det som avses här en direkt koppling mellan genomförda och kommande insatser i ett i och samma insatsområde.

Sammanfattningsvis, utifrån mina studiefrågor blir svaret att det finns en process för att omhänderta erfarenheter men att den, utifrån min undersökning, inte kan anses vara fullständig och den del av denna process som är mer formaliserad än den direkta överföringen lider av att den tar lång tid. Den snabbare processen, där hemvändande förband nyttjas i utbildningen av kommande, säkerställer att erfarenheter överförs till kommande förbands utbildning och träning men att denna process inte hanterar erfarenheter med den kvalitet som en fullständig *lessons learned* process borde kunna göra.

4.1.1.2 En beskrivning av motståndaren. Vad är uppror?

Denna studiefråga har i min undersökning varit svår att svara på. I mitt studerade material återfinns det mycket lite av detta, men det är fullt möjligt att detta ryms inom olika utbildningar exempelvis, strid där ramen för själva övningen eller genomgången inför varje övningsmoment ges för ett särskilt scenario som är kopplat till den specifika situationen i Afghanistan. Men detta är svårt att utläsa och det finns inga tydliga skrivningar avseende detta. En generell utbildning i uppror och dess natur och karaktär skulle höja förståelsen för alla vad det är för motståndare vi har att möta i insatsområdena. Vilka drivkrafter är det som

¹²⁰ Kommentar av ATS/G7 under FS 15 erfarenhetsseminarium, 20081211, anteckningar finns i författarens ägo.

styr ett uppror och vilka medel och metoder nyttjar de sig av. Det tydligaste exemplet från FS 15 utbildning är den utbildning i min- och IED hotbilden som genomförs med all personal. Detta är ett konkret exempel på dels ett medel som uppror nyttjar sig av men det är också en specifik kunskap om vilka medel som är förekommande i det specifika insatsområdet. Inom ramen för FS insatserna i Afghanistan genomförs den utbildning i upprorsbekämpning centralt vid ISAF HQ i Kabul. Detta bekräftar behovet av en mer fokuserad inriktning av förbanden utbildning och deras *mindset* i syfte att bli mer förberedd inför det som de facto skall genomföras i insatsområdet. Ett led i detta för FS 15, innebar att delar av personalen, bl.a. kompanichefen genomförde upprorsbekämpningsutbildning i Kabul under missionens gång då behovet av en ökad förståelse och kunskap var identifierad avseende upprorsbekämpning och de metoder som denna "krigföringsmetod" nyttjar. Denna typ av utbildning, *in theatre training*, är något som är vanligt inom NATO insatser.¹²¹ Denna kunskap kom förbandet till del under insatserna men endast för en mindre del av personalen.

Sammanfattningsvis genomförs det lite eller ingen generell teoretisk utbildning avseende uppror. Avseende den specifika utbildningen sker den till del och framför allt avseende motståndarens medel och metoder i form av min- och IED användande.

4.1.1.3 Hur bekämpas uppror med direkt metod?

Oavsett om den övergripande metoden är direkt eller indirekt så behöver militära förband utbildning på striden. I de studerade dokumenten förekommer det tydliga beskrivningar avseende vad de olika förbanden skall kunna avseende bekämpning av upprorsstyrkor, strid som sådan och hur förband skall samordnas. Dokumenten ger dessutom en god och tydlig bild av att de större enheterna pluton och kompani skall kunna lösa mer offensiva uppgifter medan de mindre, MOT teamen, är inriktade mot samverkan och informationsinhämtning. Min uppfattning, efter denna undersökning, är att den utbildning som sker i strid, från enskild soldat under den värnpliktiges grundutbildning till den missionspecifika utbildningen inför insats, väl svarar mot de krav som ställs utifrån ett upprorsbekämpningsperspektiv.

Sammanfattningsvis ger min undersökning ett fullgott svar på denna variabel och underlaget i de tre dokumenten får anses vara tillfylles. Den direkta metoden återfinns i samtliga ingående delar jag har studerat och det råder inget tvivel om att denna del av utbildningen, både under den inledande utbildningen för soldater och sjömän och den senare missionspecifika, genomförs relativt omfattande.

4.1.1.4 Hur bekämpas uppror med indirekt metod?

Precis som för den direkta metoden återfinns denna utbildning bland den grundläggande utbildningen för soldater och sjömän som för den missionspecifika. Alla enheter inom FS 15 skall kunna genomföra patrullverksamhet i mindre enheter men att de som de facto uppträder i patrull organisatoriskt ges relativt mer utbildning i detta än övriga. Denna utbildning är väl beskriven i de undersökta dokumenten och ger en bild av att vara väl underbyggd. Vinna befolkningens stöd genom samtal och förtroendeskapande åtgärder och samtidigt inhämta information om situationen i området och annan information framgår i dokumenten och ingår i utbildningen. Den indirekta metoden är väl dokumenterad enligt min undersökning.

¹²¹ Samtal med kompanichefen FS 15, Försvarmakten, 20081211, samtalsanteckningar finns i författarens ägo.

Sammanfattningsvis ger min undersökning att den indirekta metoden är beskriven och det framgår tydligt vad som avses. Den indirekta metoden, med dess tre indikatorer, är uppfyllda enligt min undersökning.

4.1.1.5 Erhöll FS 15 en ändamålsenlig utbildning?

Det material som jag har undersökt har visat på att det finns en förbättringspotential avseende framförallt två områden och då framförallt inom *lessons learned* och inom den teoretiska utbildningen avseende uppror. Den senare kopplat till både till upproret som sådant men även till den mer specifika utbildningen avseende motståndaren i insatsområdet och vad det är som driver den specifika konflikten.

De två andra studiefrågorna, avseende bekämpning av uppror med direkt och indirekt metod, så är utbildningen ändamålsenlig och genomsyras av en direkt koppling till den verksamhet som bedrivs i insatsområdet. Det finns dock en stor skillnad i hur dokumenten är utformade vilket i sin tur kan förleda en granskare om endast ett dokument analyseras. Livgardets och IntUtbe order är tveklöst den mest omfattande och ger en bild av att förbandet utbildas på både en direkt respektive en indirekt metod.

Sammantaget gavs FS 15 en ändamålsenlig utbildning, men att det finns utrymme för att förbättra framförallt *lessons learned* processen samt både den generella och specifika utbildningen avseende uppror. Det främsta syftet med dessa båda är naturligtvis att utbildningen skall vara så pass ändamålsenlig som det går för att förbereda våra förband för den motståndare de kommer att möta i insatsområdet. FS 15 utgör mitt fall i denna uppsats. Problemet med att välja FS 15 var bl.a. att detta förband inte är representativ då det är det förbandet som har den längsta och mest omfattande utbildningen. Utifrån mitt resonemang ges de svenska förbanden en relevant och ändamålsenlig utbildning med en utvecklingspotential avseende *lessons learned* processen samt teoriutbildning om uppror.

I detta kapitel har jag svarat på problemformuleringen. I det kommande kapitlet kommer slutsatser avseende min undersökning att presenteras.

4.2 Slutsatser

I min undersökning av de tre styrdokumenterna har jag kommit fram till att en mer utvecklad och spårbar *lessons learned* process behöver införas alternativt utvecklas i syfte att formulera och kritiskt granska erfarenheter men också för att sprida dessa. Erfarenheter behöver dokumenteras och systematiseras för att göra dessa tillgängliga för alla som är i behov av dessa. Idag är det mycket upp till den officer som är ansvarig för utbildningen att tillstå detta. Erfarenhetsutbyte från hemvändande styrka är av yttersta vikt för att detta arbete och utveckling skall fungera, vilket görs, men den övergripande analysen avseende varför förändringar skall genomföras saknas eller tar mycket lång tid. Den direkta överspridningen av erfarenheter genomförs direkt utan någon granskning, vilket gör att erfarenheter och lärdomar kommer de nya soldaterna och förbanden till del men inte alltid som beprövad erfarenhet.

Detta stöds av en FOI rapport som lades fram under 2007 med syftet att utreda erfarenhetshandlingen inom Försvarmakten, med en fokus på internationella insatser. Enligt FOI rapporten fungerar inte Försvarmaktens *lessons learned* process i tillräcklig

utsträckning. Rapporten framhåller dock Flygvapnets incident- och avvikelserapportering samt den process som finns inom den svenska minröjningsfunktionen som bra exempel på *lessons learned* processer som fungerar.¹²²

Återkopplingen från den operativa verksamheten till planeringen är eftersatt. Befattningshavare inom operationsledningen har bekräftat detta.¹²³ I Kungliga Krigsvetenskapsakademiens tidskrift och dess tredje nummer 2007 anges det att Försvarsmakten kan ses som en organisation med två olika blodomlopp. "Vår Försvarsmakt kan tyvärr liknas vid en organism med två blodomlopp. Det lilla blodomloppet, taktiska kommandon, insatta förband samt Livgardets Internationella Utbildningsenhet, lever till stora delar sitt eget liv. Erfarenhetsdiskussioner genomförs vilket innebär att nya förband får sig delgivet gjorda lärdomar. Det stora blodomloppet, övriga Försvarsmakten, arbetar på utan att i någon organiserad form kunna ta åt sig gjorda erfarenheter och lärdomar. ... Kort sagt kan det konstateras att de två s k blodomloppen inte verkar ha kontakt med varandra."¹²⁴ ATS/G7 anordnar förtjänstfullt erfarenhetsseminarier för personal ur förbanden samt inbjudna att delta i detta under en dag. I december 2008 genomfördes detta för FS 15. Deltagare var bl.a. chefen för FS 15, hans ställföreträdare, tillika stabschef, huvuddelen av cheferna ur staben samt kompanichefen. Inbjudna var bl.a. FS 17 personal, Livgardet med IntUtbe, ATS, Insatsstaben, fältarbets-skolan i Eksjö, undertecknad m.fl.

Stora krav ställs på utbildningen inför en upprorsbekämpningsoperation. Nagl beskriver det som att den som vill uppnå högre befattningar i dagens irreguljära krig bör studera kultur, antropologi, ekonomi, politik, internationella relationer och språk utöver konventionella krigföringsmetoder.¹²⁵ Enligt min analys gäller inte detta bara för högre chefer utan hela förbandet från soldat till högste chef. Mängden och i vilket format det presenteras skiljer sig åt mellan befattningshavare och ledningsnivåer men att utbildningen behövs då mycket är integrerad civil militär verksamhet idag och att befolkningen är målet även för den militära verksamheten.

Det kan vara så att frånvaron av utbildning i vad ett uppror är, dess natur och karaktär, skapar en längre startsträcka för personalen vid förbandet FS 15. Studier i aktuellt uppror, en mer genomarbetad utbildning om vad det handlar om, är väsentligt för att lyfta verksamheten till ytterligare nivåer. Utbildning i upprorets historia och framväxt i de aktuella insatsområdena, redan under den grundläggande utbildningen, skulle onekligen spara tid under den missionsspecifika utbildningen. Detta har kanske inte varit i fokus då våra förband har varit avsedda för ett nationellt försvar och utlandsstyrkan har varit ett tillfälligt sammansatt förband med personal från olika förband och staber. I framtiden kommer det i större utsträckning vara mer eller mindre kompletta och stående förband som genomför insats och ur detta perspektiv anser jag att en tidig utbildning avseende de insatsområden som kan komma att bli aktuella är att föredra. För det första väcks intresset att aktivt följa utvecklingen i ett specifikt insatsområde. För det andra blir det kostnadseffektivt då denna utbildning är delvis

¹²² Löfstedt, Robert och Rode, Karlis, (2007), *Erfarenhetshantering inom Försvarsmakten – med internationella insatser som fokus*, FOI-R—2181SE, ISSN 1650-1942, s.15

¹²³ Ydén Karl, (2008), "Kriget" och karriärsystemet Försvarsmaktens organiserande i fred, Bas, Göteborg, s. 76

¹²⁴ Hämtat 20090219 från, <http://www.kkrva.se/> (KKrVAHT nr 3 2007, Lessons learned – förutsättning för utveckling, effekt och förtroende, Årlig redovisning i KKrVA avd I den 6 mars 2007 av överste 1. gr Kim Åkerman m fl, s. 34)

¹²⁵ Galula, David, (2006), *Counterinsurgency Warfare Theory and Practice*, Praeger Security International, Westport, s.x

genomförd då den missionsspecifika utbildningen startar vilket i sin tur innebär att detta moment inte behöver stjåla orimligt mycket tid i förhållande till all annan utbildning. För det tredje är denna utbildning absolut avgörande för att bygga upp en förståelse och kunskap bakom insatsen som sådan och vad det är som driver konflikten i det aktuella insatsområdet. Det finns information om detta, om än relativt övergripande, i andra styrande dokument som reglerar insatsen i Afghanistan. Exempelvis går det att finna information i den FN resolution som ger mandatet till insatsen samt Regeringens gällande proposition avseende insatsen, som de facto beskriver både motståndaren, den övergripande målsättningen samt målsättningen med det svenska bidraget till ISAF.¹²⁶

I dagens upprorsbekämpningsoperationer nyttjas de militära styrkorna för andra saker än att de facto slå ner en gerillarörelse, men de behövs för att kunna skydda befolkningen, skilja den från upprorsmännen och då situationen så kräver det bruka konventionellt våld i syfte att kinetiskt bekämpa upprorsmännen.¹²⁷ De svenska förbanden i norra Afghanistan skapar en trygghet för befolkningen, vilket har resulterat i att bl.a. flickor har möjlighet att gå i skolan.¹²⁸ Detta är en del i skyddet av det egna förbandet, d.v.s. de militära förbanden behöver kunna hantera även den konventionella striden men den kommer inte att stå i centrum om vi ser till hur upprorsbekämpning sker i idag men för att kunna lösa de komplexa situationer som idag uppträder måste ett förband kunna växla mellan konventionella respektive okonventionella metoder allteftersom situationen kräver det. Min analys av styrdokumentet ger att utbildningen svarar väl mot en direkt metod och att våra styrkor genomför detta under utbildningen inför utlandstjänsten. ATCH utbildningsdirektiv anger dessutom att personalen tillhörande FS 15 antas besitta ”erforderlig kompetens i respektive huvudtjänst”.¹²⁹ Utifrån denna skrivning får det anses att personalen har utbildning sedan tidigare och att betydelsen att denna utbildning är ändamålsenlig är väsentlig.

Den direkta metoden torde i dagens liberala och demokratiska kontext vara ett minne blott för de flesta länder och i synnerhet om insatserna sker inom ramen för ett FN mandat. Dock så kommer strid alltid att vara en central del i militära operationer, vilket dessutom utgör militära stridskrafter deras existensberättigande. Jag vill i och med detta understryka att i den indirekta metoden återfinns delvis samma metoder som i den direkta men att fokus ligger på andra medel och metoder. Valda delar i den direkta metoden kan under vissa omständigheter komma till användning och bör därför ingå i utbildningen. I övningar förekommer ofta något som kan beskrivas som ett värsta scenario, ett scenario som beskriver hur situationen blir när de andra medlen har spelat ut sin roll. Då återstår endast det militära medlet och strid. Kontexten för detta är inte den direkta metoden men de metoder och medel som nyttjas i striden är samma.

Inte i någon handling, som ligger till grund för denna studie, anges det i klartext att bekämpning av upprorsrörelser ingår i uppgiften som en uppgift våra förband skall lösa i insatsområdet. Jag hävdar att det är precis det som vi genomför i Afghanistan inom ramen för en *Security Sector Reform*, där huvuduppgifterna bl.a. är att ”skapa förutsättningar för den

¹²⁶ Hämtat 20090301 från,

<http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N07/510/89/PDF/N0751089.pdf?OpenElement> och

<http://www.regeringen.se/content/1/c6/07/91/24/c9723b80.pdf>

¹²⁷ Galula, David, (2006), *Counterinsurgency Warfare Theory and Practice*, Praeger Security International, Westport, s.viii

¹²⁸ Lundstedt, Clas, ”Statsministern i Afghanistan”, I: *Försvarets Forum*, nummer 1, februari 2009

¹²⁹ *ATCH Utbildningsdirektiv för FS 15, HKV beteckning 19 190:77332*, (2007), Försvarmakten, s.5

politiska stabiliseringsprocessen” och att ”avväpna och demobilisera beväpnade grupper”¹³⁰. Grundpelarna inom upprorsbekämpning är just de att skapa förutsättningar för den legitima regeringen att ta kontrollen över det egna territoriet samt att avväpna de illegala grupper, upprorsrörelser, som på olika sätt försöker att omkullkasta den samma.¹³¹

I detta kapitel har slutsatser avseende problemformuleringen presenterats. I det kommande kapitlet kommer en reflektion och kritik mot det egna arbetet att genomföras.

4.3 Reflektion och kritik

Detta kapitel avser jag att genomföra en reflektion och kritik av det egna resultatet. Brister i metod val och teori anknytning samt det granskade materialet. Detta leder till att själva slutsatserna går att ifrågasätta men att det dock finns belägg för det som jag lägger fram.

Analysverktyget har tagit mycket kraft och tid i anspråk varvid det slutliga arbetet inte har utvecklats i den omfattning som var avsikten under arbetets uppstartsskede. Det har upplevts som svårt att skapa ett analysverktyg med variabler och indikatorer som är så pass tydliga men ändå generella att det finns en möjlighet att undersöka det jag har utgett mig för att jag skall undersöka. Andra indikatorer kan naturligtvis ge ett annat resultat. Jag har dock i denna uppsats utvecklat Nilsens analysverktyg och undersökt även huruvida *lessons learned* processen och teoriutbildning om uppror återfinns i utbildningen av soldater och förband. Det är således inte bara skillnader i hur utbildningen av soldater skiljer sig åt mellan Sverige och Norge utan även att ny empiri har bibringats detta ämne.

Utbildningen har utvecklats under FS 15 tid i insatsområdet och inför FS 16 utbildning (som nu genomför insats) är exempelvis utbildningen avseende bakgrunden till konflikten, den kulturella kontexten i insatsområdet samt mandatet för ISAF en formaliserad del i utbildningen. Inför FS 16 utbildning finns detta i skrift vilket i sin tur medger en spårbarhet och kvalitetssäkring av den utbildning som de facto görs.¹³² När denna utbildning är formaliserad finns det dessutom incitament att genomföra utvärderingar då det är möjligt att kontrollera vad som de facto utbildades på. Det är möjligt att detta framgår tydligt i något dokument för FS 15, men det har jag inte funnit i denna undersökning. Ett sådant dokument hade med all säkerhet bidragit till att delvis andra slutsatser hade dragits, framförallt avseende variabel två, uppror.

En brist är självklart att del- och slutrapporter från FS 15 insats är belagda med en klassificering vilket gör att de inte är lämpliga för denna typ av undersökning då uppsatsen skall vara öppen. Jag har haft möjligheten att studera de klassificerade dokumenten men då jag inte har kunnat nyttja informationen i uppsatsen gjorde jag tidigt ett val i att inte nyttja dessa dokument. En annan klassificering av dokument i syfte att öka dess tillgänglighet är önskvärt utifrån ett forskningsperspektiv. En värdering av det som är skyddsvärt behöver alltid göras men det är viktigt att det som är skyddsvärt skall beläggas med sekretess medan det som inte är det i en rapport skall förbli öppen. Detta möjliggör även att *lessons learned* processen kan fungera bättre då den behöver ett forum för diskussion och värdering.

¹³⁰ Hämtat 20090206 från, <http://www.regeringen.se/content/1/c6/07/91/24/c9723b80.pdf>, Regeringens proposition 2006/07:83, Regeringen, Stockholm, s. 8 och 12

¹³¹ *The US Army and US Marine Corps Counterinsurgency Field Manual U.S. Army Field Manual No. 3-24 Marine Corps War fighting Publication No. 3-33.5*, 2007, The University of Chicago Press, Chicago, s.2

¹³² *Order ISU V842-843*, (2008), PM för utbildning av FS 16, handling i författarens ägo

Detta kapitel har visat på de brister som en undersökning av denna karaktär lider av. I det kommande kapitlet kommer förslag på ny forskning att presenteras.

4.4 Förslag till fortsatt forskning

En svensk, mångkulturell, flerspråkig värnpliktig soldat med stora kunskaper i strid på patrull och gruppnivå med erfarenhet av *Peace Support Operations* och van vid att skapa förtroende bland lokalbefolkningen, torde vara en av världens absolut bästa soldater i att bekämpa uppror eller är det en soldat som har drillats i att bekämpa uppror med kinetisk energi som till slut går segrande ur striden? Är de båda kategorierna soldater lämpliga för olika upprorsbekämpningsmetoder? Det vore intressant att undersöka hur en yrkessoldat kontra en värnpliktig löser uppgifter inom upprorsbekämpning. Detta är högaktuellt då Sverige ser ut att gå ett yrkesförsvaret tillmötes inom den kommande tioårsperioden. Kanske är inte yrkessoldaten lösningen på problemet, utan det behövs en välutbildad och motiverad värnpliktig för dagens uppgifter.¹³³ En variant på detta skulle kunna vara vilken utbildning de som är utsedda att vara chefer skulle behöva. Soldaten genomför många gånger "sin" verksamhet oavsett vad den övergripande metoden är, men hur skall chefer utbildas och tränas i detta för att kunna hantera upprorsbekämpningsinsatser på bästa sätt? Hur god är förståelsen för denna krigföringsmetod idag bland svenska militära chefer?

Forskning avseende *lessons learned* genomförs på Försvarshögskolan idag och kommer förhoppningsvis att innebära att processen avseende hur erfarenheter skall tas om hand utvecklas och formaliseras. Detta skulle ge flera effekter, bl.a. en effektivare utbildning, *Force Protection* skulle ytterligare förbättras samt att de svenska förbanden skulle ges en utbildning som är i möjligaste mån baserad på beprövad erfarenhet och vetenskaplig grund. Detta skulle ge en stabilitet och tyngd åt utbildningen och träningen av förband. Denna process bör inte inskränkas till att gälla missionsutbildning utan även omfatta annan utbildning inom Försvarsmakten som inte redan idag har en fungerande metod för att omhänderta de erfarenheter som skapas genom organisationen. Att kunna genomföra ändamålsenlig utbildning i idag då pengar, tillgänglig tid och skyddet av de egna styrkorna styr mycket av vår verksamhet, är viktigt.

Vad är konventionellt och vad är okonventionellt? Denna enkla fråga är kanske inte så enkel att förklara eller att förhålla sig till. I denna uppsats skriver jag de facto att det som är det som vi till stor del ägnar oss åt är att uppträda i miljöer med okonventionella metoder. Är det inte så att dessa metoder idag borde införlivas i de konventionella eller att de okonventionella blir de konventionella? En förklaring till detta skulle kunna vara den långa tradition av stridshandlingar och krig som finns i den mänskliga historien. Det vore intressant att se vad det är som är konventionellt respektive okonventionellt, om en sådan uppdelning går att göra eller om det helt enkelt är ett idag onödigt och inaktuellt begreppspar. Bl.a. har jag skrivit att under det kalla kriget övades det i Sverige på okonventionella metoder, d.v.s. de metoder som gick under benämningen, det fria kriget. Detta går bl.a. att härleda till de partisankrig som genomfördes på Balkan under andra världskriget men även till det finska vinterkriget. Är det detta något nytt eller är det helt enkelt den underlägsnes enda metod att tillgå i syfte att inte bli helt utplånad innan den egna styrkan är uppbyggd eller att hjälp i någon omfattning har kommit?

¹³³ Hämtat 20090218 från, http://www.svd.se/nyheter/inrikes/artikel_2488617.svd

Utgångsvärden för utbildningen utgörs bl.a. av vilken typ av förband som sätter upp missionen, vilken utbildning har soldaterna som ingår fått under sin värnpliktstjänstgöring, vilken kunskapsnivå har officerarna om den kommande insatsen, är det en stor del personalen som inte har varit ute tidigare eller kommer stora delar av förbandet från den svenska *battle group* konceptet (NBG 08). I detta fall får du väl- och samövade enheter och förband som har tränat och tjänstgjort ihop under ca ett och ett halvt år, en unik företeelse i Sverige och som idag har blivit verklighet i och med att FS 16 består till stor del av NBG 08.¹³⁴ Detta resonemang går att föra på de kommande svenska stående enheterna. Behöver de samma utbildning som dagens soldater eller skall den ändras på något sätt? Om den skall ändras vad skall då ändras?

Jag har i denna undersökning haft svårt att undersöka vad som döljer sig i övningar om det inte framgår att en övning eller utbildningspass skall innehålla vissa moment. Inför många övningar genomförs det en kort teoretisk genomgång avseende scenario, bakgrund och uppgiften som skall lösas. Dessa korta genomgångar kan efter en tid bygga upp ansenliga kunskapsbanker om exempelvis upprorets natur och karaktär. Hur kan teorin implementeras i utbildningen? Är det genom dessa metoder eller skall det genomföras på ett mer formaliserat sätt? Det skulle kunna vara ytterligare ett uppslag för framtida forskning.

¹³⁴ Hämtad 20081203 från, <http://www.mil.se/sv/Nyheter/Nyheter-fran-varlden/Afghanistan/Rejalt-ovad-styrka/>

5 Käll- och litteraturförteckning

5.1 Litteratur

Brehmer, Berndt och Bergström, Lars, ”Krigsvetenskap och forskningsanknytningen av officersutbildningen”, I: Krigsvetenskaplig årsbok 2006, (2007), red: Brehmer, Berndt, Försvarshögskolan, Stockholm

Clausewitz, Carl von (2002), *Om kriget*, Bonnier Fakta Bokförlag, Stockholm

Galula, David, (2006), *Counterinsurgency Warfare Theory and Practice*, Praeger Security International, Westport CT

George, Alexander L. and Bennet, Andrew, (2004), *Case Studies and Theory Development in the Social Sciences*, Library of Congress Cataloging-in-Publication Data, Cambridge MA

Hahlweg, Werner, (2003), *Gerilla krig utan fronter*, P.A. Norstedt & Söner, Stockholm

Kaldor, Mary, (2000), *Nya och gamla krig. Organiserat våld under globaliseringens era*, Daidalos AB, Göteborg

Larsdotter, Kersti, (2008), ”Exploring the utility of armed force in peace operations: German and British approaches in northern Afghanistan” I: *Small Wars & Insurgencies* Vol. 19, No. 3, september 2008, Routledge, Taylor & Francis Group, ISSN 0959-2318

Löfstedt, Robert och Rode, Karlis, (2007), *Erfarenhetshantering inom Försvarsmakten – med internationella insatser som fokus*, FOI-R—2181SE, ISSN 1650-1942

Militärstrategisk doktrin, (2002), Försvarsmakten, Stockholm

Nagl, John, (2005), *Learning to Eat soup with a Knife, Counterinsurgency Lessons from Malaya and Vietnam*, The University of Chicago Press, Chicago

Poole, John. H, (2007), *Tactics of the Crescent Moon Militant Muslim Combat Methods*, Posterity Press, Emerald Isle NC

Rienecker, Lotte (2003), *Problemformulering*, Liber AB, Malmö

Smith, Rupert Sir, (2006), *The Utility of Force The Art of War in the Modern World*, Penguin Books, London

The US Army and US Marine Corps Counterinsurgency Field Manual U.S. Army Field Manual No. 3-24 Marine Corps Warfighting Publication No. 3-33.5, (2007), The University of Chicago Press, Chicago

Tse-Tung, Mao, (2001, 1967), *On Protracted War*, University Press of the Pacific, Honolulu

Widén, Jerker & Ångström, Jan, (2005), *Militär teorins grunder*, Försvarsmakten, Stockholm

Ydén, Karl, (2008), "Kriget" och karriärsystemet Försvarsmaktens organiserande i fred, Bas, Göteborg

5.2 Andra tryckta källor

ATCH Utbildningsdirektiv för FS 15, HKV beteckning 19 190:77332, (2007), Försvarsmakten

Lundstedt, Clas, "Statsministern i Afghanistan", I: *Försvarets Forum*, nummer 1, februari 2009

Försvarsmaktsgemensamma krav på förmåga hos soldater och sjömän (FSS) 2008 års utgåva (FSS), HKV beteckning 19 200:650 19 (2008), Försvarsmakten

Hallenberg, Jan, Ring, Stefan, Rydén, Birgitta, Åselius, Gunnar, (2006), Om konsten att tänka, granska och skriva på ett vetenskapligt sätt. En introduktion i metodlära. Kompendium, Försvarshögskolan, Stockholm

Nilsen, Trond, (2008), Norsk soldatutdanning – relevant i forhold til opprørsbekjempning? Beteckning 1432/7:1, Försvarshögskolan, Stockholm

Regementsorder 717, rotationsutbildning FS 15, LG beteckning 19 190:9146, (2007), Försvarsmakten

Schori, Pierre, "Vänta med beslut om Afghanistan", I: Svenska Dagbladet 20081113

5.3 Internet källor

<http://blogg.svd.se/ledarbloggen?id=5016>, 20090210

<http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N07/510/89/PDF/N0751089.pdf?OpenElement>, 20090301

<http://smallwarsjournal.com/documents/28articles.pdf>, 20090217

<http://www.flamman.se/inrikes.php?id=5718>, 20081203

<http://www.kkrva.se/>, 20090219 (KKrVAHT nr 3 2007, Lessons learned – förutsättning för utveckling, effekt och förtroende, Årlig redovisning i KKrVA avd I den 6 mars 2007 av överste 1. gr Kim Åkerman m fl)

<http://www.mil.se/sv/i-varlden/Pagaende-insatser/Afghanistan/>, 20081128

<http://www.mil.se/sv/Nyheter/Nyheter-fran-varlden/Afghanistan/Rejalt-ovad-styrka-/>, 20081203

<http://www.regeringen.se/content/1/c6/07/91/24/c9723b80.pdf>, Regeringens proposition 2006/07:83, Regeringen, Stockholm, 20090206

<http://www.regeringen.se/content/1/c6/09/80/13/74f83843.pdf>, Regeringens deklaration vid 2008 års utrikespolitiska debatt i Riksdagen onsdagen den 13 februari 2008, (2008), Regeringskansliet, 20090206

http://www.svd.se/nyheter/utrikes/artikel_2380091.svd, 20090211

http://www.svd.se/nyheter/utrikes/artikel_2303147.svd, 20090211

http://www.svd.se/nyheter/inrikes/artikel_1870735.svd, 20090213

http://www.svd.se/nyheter/inrikes/artikel_2084837.svd, 20090213

http://www.svd.se/nyheter/utrikes/artikel_2266667.svd, 20090213

http://www.svd.se/nyheter/utrikes/artikel_2162667.svd, 20090213

http://www.svd.se/nyheter/utrikes/artikel_2076075.svd, 20090213

http://www.svd.se/nyheter/inrikes/artikel_2488617.svd, 20090218

5.4 Övriga källor

Samtal med major Niklas Niemi, C FS utbildningen på IntUtbe/Livgardet, Försvarmakten, 20081201, samtalsanteckningar finns i författarens ägo.

Samtal med major Håkan Kjellsson ATS/G7, 20081211, samtalsanteckningar finns i författarens ägo.

Samtal med övlt Ola Barvér ATS/G5, 20081119, samtalsanteckningar finns i författarens ägo.

Samtal med övlt Fredrik Ståhlberg, ställföreträdande chef FS 15 och tillika stabschef, 20081211, samtalsanteckningar finns i författarens ägo.

Samtal med major Thomas Rothdeutsch, C Skyttekompani FS 15, Försvarmakten, 20081211 och 20090213, samtalsanteckningar finns i författarens ägo.

Erfarenhetsseminarium FS 15 på Livgardet 20081211, anteckningar finns i författarens ägo.

Order ISU V842-843, (2008), PM för utbildning av FS 16, handling finns i författarens ägo.